

11

A TÉRITVÉNY .

Vallásbölcséleti tanulmány .

Írta

Both Antal ny.rg.tanár.

Balassagyarmat, 1938.

Jelen dolgozatát atyai szeretettel ajánlja
legkisebbik leányának

I R É N K É N E K

Dr. Sréter János nejének;
továbbá mindazoknak, kik a reverzális miatt bármiképpen
szenvedéseket viselnek, nemkülönben azoknak, kik a reverzális
által másoknak szenvedéseket okoznak.

A szerző.

Bevezetés.

Kedves Gyermekek! Családunkban az a szokatlan eset adta magát elő, hogy férjhezmeneteled alkalmával a reverzális miatt lelkes zavarok keletkeztek. A rövid tényállás az, hogy reverzális nélkül esküdtél meg kedves férjeddel az evang. templomban, emiatt Egyházunk eltiltott a szentségekhez való járulástól. Bizonyos irányú kiközösítés ez s a legsúlyosabb lelki büntetések egyike, mely a közhitet érheti. Ezért szükségét érzem annak, hogy tüzetesen megvizsgáljuk ezt a kérdést s az ebből keletkezett helyzetet, hogy mennyiben érhet bennünket az ünvád s igazságos-e ez az elmarasztaló ítélet, a hitsorsosok botránkozása, vagy megütközése.

Midőn pedig különleges egyéni esetünket vizsgáljuk, szemügyre vehetjük egyuttal általában az intézkedés hatásait, s az igazsághoz való viszonyát tekintettel Egyházunknak érvényben levő tanítására, mert hiszen jóakaratu hívei lévén Egyházunknak, az ő teneke 3.4.j. kintélyéhez és tanításához kell fordulnunk e felettébb subtilis kérdésben és pedig úgy, hogy se az Egyház nemes szándékai, se a hívők lelki igényei csorbát ne szenvedjenek.

Ezt a vizsgálódást nem a természeti ember testi tudományával, hanem a lelki ember hitével és szellemi világosságával, óhajtjuk végrehajtani, mert az emberi bölcsességben még a keresztény is tévedhet, s kivált ilyen szellemi kérdésben igen rászul ítélhet; lélekszerűnek és hitszerűnek tarthat olyasmit, mi nem az. Eppen ezért Kor. I. 2. 24. hogy a lélek sugallásainál tévutra nem jussunk, oda megyünk, hová j. Mát. 18. Krisztus utasított t. i. a tanító anyaszentegyházhoz, melynek csalhatatlanság ígértetett. Öszintén remélem, hogy ezen az uton haladva Luk. 22. 32. biztosan eljuthatunk Krisztus országába, mi az igazság országa, mert Zsid. 1. 18. ha közöny vagy könnyelműség vezette volna lépteinket, könnyen teltettük volna magunkat e kellemetlenségeken, de mert ez a megoldás távol áll tőlünk, inkább megvizsgáljuk lelkiismeretünket ebben a dolgozatban, hogy tulajdonképpen miért is kell saját Egyházunk részéről ilyen elbánásban részesülnünk nekünk, s mindazoknak, kik bármilyen oknál fogva nem tudják az egyház javára a reverzalist kieszkölni.

Lássuk tehát, hol van itt a bűn, mely ilyen súlyos büntetést von maga után; keressük Krisztus szellemét és érzületét vagyis azt, mi keresztényé teszi az embert, hogy azt gondoljuk és tegyük mit

Ef. 4. 33. j. Krisztus gondolt és tett volna helyzetünkben. Keressük azt, hogyan viszonylik a mi esetünk az Egyház tanításához; kutassuk az igazságot a reverzálisnál is, nem pedig az ürügyet, mellyel a lelkeket el Luk. 22. 39. ítélhessük.

Abban a reményben, hogy soraim hitedben meg fognak erősíteni, lelkedben meg fognak nyugtatni s a további szeretetben és lelki előhaladásban elő fognak segíteni: ajánlom soraimat szíves figyelembe.

Atyád.

Balassagyarmat, 1938, október hó 16.-án.

I. Szakasz.

Az Atyának.

I. Fejezet.

A házasság alapítása, célja és értelmezése.

" És teremté Isten az embert az ő képére; Isten képére teremté őt, férfiúvá és asszonyá teremté őket. És megáldá őket Isten és mondá: növedkedjétek és sokasodjatok és töltsétek be a földet." Ezekkel az igékkel nyílik meg az emberiség története, s ezekben foglaltatik a házasság lényege a házasság alapításának és céljának minden részlete, minden következménye. Minden ebből a pár mondatból származik és minden ide tér vissza, mi az ember szaporodására vonatkozik. Ezekben a szavakban egyébiránt az a fontos igazság is benfoglaltatik, hogy "az ember" tulajdonképpen egy férfiúból és egy nőből áll, mi más szavakkal azt jelenti, hogy úgy a férfi, mint a nő önmagában véve nem egy ember, csak fél ember, vagyis az "eggyén" csak "félén" az individuum divisibile, a felbonthatatlan egyén felbontható, s még mindig eggyén marad, csak a pár, "az ember", csak az összekapcsolt házassági ember az individuum, mit az Egyház a házasság felbonthatatlanságával akar kifejezni. Ezt a különös, de való igazságot szemlélteti egyébiránt az öszövétség azon rendelkezése, mely a papi szolgálat alól felmentendő elsőszülöttekért 1/2 siklust kívánt fizettetni. Krisztus pedig tanítványait nem egyenként hanem párosával küldé a világba.

A házasság tehát egy férfinek és egy nőnek testi kapcsolata a sokasodás céljából az Isten áldásával. Ugyanezen szavakat ugyanazon szertartás keretében ismétli az Ur Noénál, az új emberiség alapítójánál a vízözön után. Ugyanígy szól az Ur Ábrahámhoz is, az emberiség lelki atyjához, ugyanezt mondják Rebakka atyafiai, midőn elbocsájták őt utjára, hogy legyen Izsák felesége. A két nemnek testi egyesülését, mint a házasság lényegét fejezi ki Ádám mondván, hogy lesznek ketten egy testben, valamint szeretet által már lélekben előbb eggyé lettek. Ugyanezt a szó szerinti meghatározást ismétlik az evangélisták és szt. Pál levelei. A házasság alkotó jegyei tehát 1/ áldás, 2/ lelki, testi egyesülés 3/ sokasodás.

A második pontnál megjegyezzük, hogy a lelki egyesülésnek meg kell előzni a testit, alélek az alap, melybe szilárdan nyugszik a testi építmény. A lelki megegyezés, a vonzalom, a közös elhatározás teszi tulajdonképpen házasságá a nemek egyesüléséb, mert enélkül a testi copulatio csak az állati színvonalon mozog. E lelkiségből származik a nő tulajdonképeni rendeltetése, hogy a férfihoz hasonló, hozzáillő segítő társ legyen. Ez által lesz a házasság egy életre szóló szövetség. E lelkiség nélkül a copulatio lehet esetleg házasság is, de nem a tel-

Móz. I. 1. 27.

M. I. 5. 2.

M. I. 9. 1.

I. 22. 17.

I. 24. 60.

M. I. 2. 24.

U. o. 17. j.

Mát. 19. 5.

Márk. 10. 7.

Ef. 5. 31.

Kor. I. 6. 16.

M. I. 2. 18.

jes, isten szándéka szerint való boldog házasság. Ezt a szerencsétlen viszonyt plasztikusan fejezik ki Eszter királynő szavai: "Tudom, hogy utálok a körülmetéletlenek és minden idegenek ágyas-
Eszter.14.15. házát." Ez a szép zsidó lány tehát akarata ellenére vitetett a királyi ágyasházba, vagyis az ő copulatiójának nem volt meg a lelki oldala s így egy boldogtalan szerelmi viszony rabja volt a szegény zsidó lány.

Ennek a lelkiiségnek tisztázása céljából Rebeka megkérésénél atyafiai így szóltak a türelmetlen vőfélynék: "Hívjuk elő a leányzót és kérjük meg akaratját." A híres görög asszonynak Penelope. Odysszia. Apóének kezéért versengő kérők évekig tusakodtak a boldogító "igen" kicsikarásáért, de hasztalan. Ezzel, a szilárd jellemmel a pogány nő hitvesi hűségének és házastársi szüztisztaságának klasszikus példáját nyújtotta minden idők asszonyainak. És a Boldogságos Szűz Luk.1.28. kezét a Szentlélek Isten részére megkérő angyal egész párbeszédet követ. folytatott az ártatlan leányka beleegyezéséért, s csak midőn az angyal minden irányban megnyugtatta a Szűzet, csak akkor mondja ki a leányka az emberiség előtt örökre emlékezetes kedves szavakat: "Ime az Ur szolgáló leánya."

Rendkívüli esetekben, pl. a sabin nők elrablásánál hiányzott ugyan a nők előzetes beleegyezése, később azonban az élet során kialakult az, és éppen a sabin hölgyek voltak azok, kik mint

Róm. mithol. a római férfiak boldog feleségei a szeretett vők és haragos apók. sok harcát barátságos fellépésükkel elsimitották. Ugyanez a jelenet játszódott le a zsidóknál, midőn Benjamin maradvány férfiai

Birá. 21.f. a sílói lányokat, s a magyaroknál, midőn Hunor és Magor vitézei Dul fejedelem leányai közül raboltak maguknak feleségeket. Ez a lelkiiség emeli a házasságot s szentség rangjára, melynek másik vonása az istenfélelem. A házasságnak ezt a jellegzetes vonását élénken kidomborítva láthatjuk ezekben a szavakban: "Akik úgy házasodnak, hogy az Istent maguktól és elméjükből kirekesszék és fajtalanságukat úgy kövessék, mint a ló és öszvér, kiknek nincs értelmük: azokon hatalma van az ördögnek." Ezek miatt Rafael angyal kioktatja Tóbiást arra, hogy az esküvő után következő három

Tób. 6.17. éjjel tartóztassa meg magát, semmit ne műveljen, csak imádságban foglalatoskodjék feleségével. Csak a harmadik éjel multával vegye el a szűzet az Ur félelmének a fiak szeretetétől viseltetvén

- 22. inkább, mint a bujaságtól, hogy Ábrahám ivadékában áldást nyerjen a fiukban. Akik tehát a házasságban, mint értelmetlen barmok csak testi kéjt vadásznak s Istent elhagyják: akkor azokon hatalma van a gonosz léleknek. Ezen példa szerint a kath. Egyház a házassági tisztaságot s ebben az istenfélelmet sürgeti, hogy házastársakra és gyermekeikre Isten a házasság áldását kiárassza.

Kétféle házasság van tehát: egyik az alsóbbrendű, vagyis az, mely pusztán a nemi ösztön, az élvágy kielégítéséből keletkezik. A másik a tökéletesebb, a nemesebb, a felsőbbrendű, mely istenfélelemben az ivadék szeretetéből származik. Az első a pogány a másik a keresztény házasság. Ez a jellemzés úgy értendő, mind-

az mi testi s élvezeti, az pogány, mi szellemi, lelki: az keresztény, nem pedig úgy, mántha a keresztények között nem akadna elég pogányosság s a pogányok között elég kereszténység. A pogány magyarokról feljegyezte a történelem, hogy egy-nejűségben példás családi életet éltek s az ivadék szeretete nem kisebb mértékben virágzott nálunk, mint a zsidóknál. E tekintetben is példát adnak a pogányok közt a kínaiak, kik a világ legnagyobb számu nemzetét fejlesztették ki magukból, mi az ivadék szeretete nélkül el nem képzelhető, s meg nem valósítható. Hasonló mértékű ivadék ^{szeretete} mellett a zsidóságnak is sokkal nagyobb számu, nem pedig kis nemzetnek kellett volna már lennie. Testi ivadék tekintetében e nép mégis nagyon elmaradt történeti ideje mögött. Viszont a keresztények között is be-
tegesen hanyatlott az ivadék szeretete, mit a vidékek szerint ijesztő mértékű gyermektelenség igazol. Módjaiban a testi házasság

Tó~~bb~~.8.21.j. a szenvedély melegágya, a lelki ^{tisztaság} szüzi nyoszolyája. Ahol a párok úgy tudják házasságukat intézni, hogy az esküvő után három éjjel s három nap csak az Istennel egyesülnek a közös ima keretében s csak annk elmúltával lesznek a saját házasságukban: ott Krisztus uralma biztos s a sátánnak nem lesz hatalma többé a földön a családban. Keresztény házasfelek először Istennel s csak azután egyesülnek egymással. Ez a három szent éjtszaka a párok lelki erejének mérő szalagja.

- 7.12. Ezért mondja Isten az angyal szája által minden családapának: "Istenfélőnek kell adni lányodat feleségül." A másik szent író pedig azt mondja: "Add férjhez leányodat és nagy dolgot művelsz, henem értelmes embernek adjad őt." A próféták is azt java-

Szirák.7.27. solja a foglyoknak, hogy adják leányaikat férjhez sokasodásra, hogy sikert nyerjenek és boldogok legyenek. Ahol tehát a leány isten-

Jer.29.6.12. félő, s értelmes férfiuhoz adatik a sokasodásra; ott az asszony

J. Judit.8.29. is szent és istenfélő marad és felettébb okos lesz és eszes be-

- 11.19. szédü, sőt szüz marad továbbra is, azon szüzek társaságának szá-

Ének.1.8.j. mára, kik a Barányt követik mindenütt. E szüzek alatt t.i. nem csupán azok a szüzek értetnek, kik minden házassági viszonyról lemondtak, hanem minden igaz keresztények értetnek, kik szüztiszta érzülettel házasságban vagy azon kívül a világ gyönyöreiről le-

jel.14.71. mondtak, vagy azokból kitisztultak.

Van végül a házasságnak egy harmadik értelmezése egy magasabb egészen subtilis jelentősége, mely a házasságot egészen mennyei polcra emeli. Ez pediglen abban áll, hogy a menyasszonyi s a házassági állapot egy megasztosabb viszony jelképe, melyben t.i. Krisztus, s az Isten minden lélekkel s az Egyházzal áll.

Ének 1.33. j. E lelki egyesülés dicsőségét zengi a próféta, mely Krisztus országát jellemzi s azt a bensőséges viszonyt, mely az isteni megváltót úgy fűzi a szent közösséghez, mint az eljegyzés a vőlegényt

Iz.62.5.10. arájához. "Mint a vőlegény örül menyasszonyán, úgy örül rajtad a te Istened." Más helyen Isten szövetsége az ő népével házassági

szerződés alakjában érzékeltetik. Ebben Isten kötelezi magát a nép megszabadítására s fentartására, a nép pedig a parancsnak megtartására, teljesítésére.

Ezek. 16. 11. j. Az Istennek a lélekkel való legbensőbb egyesülését az a kijelentés mutatja, hogy akiben szeretet van, az Istenben marad

Luk. 12. 11. és Isten őbenne. Pál apostol egész világosan tanítja hogy ki az

Urhoz ragaszkodik, egy lélek övele, vagyis ki vele lélekben egyesül. Kor. I. 6. 17. sül, vele érez, gondolkozik és cselekszik. A lelki tanítók ezen egyesülést szellemi házasságnak nevezik.

Nevezetes körülmény, hogy a pogányok ~~xx~~ előtt ~~sem~~volt ismeretlen ez a lelki tünemény, mit a latinok úgy fejeznek ki, hogy Ovidius "Est Deus in nobis ~~caléscente~~ operamur omnia eo. A görögöknél pedig "Blatói szerelem" néven nevezték a szellemi házasságot, a minden érzékiségtől ment szerelmet, melyben az emberek nemre való tekintet nélkül egymásban csak a szellemi, esztétikai, erkölcsi tökéletességet szeretik.

Az egyház tanítása szerint tehát a házasság nagy titok, külső jel nemcsak azért, mivel az egy férfi és egy nő szentségi egyesülése, hanem azért is, mivel az Krisztust és az ő jegyesét, az anyaszentegyházat s a közöttük lévő szellemi frigyet jelképezi. Ugyan-
Ef. 5. 33. j. ez a viszony fűzi az isteni Megváltót minden egyes lélekhez. A-
zért nevezi az írás az Istent a lelkek s a nép hitestársának. Ezért
Gal. 4. 31. j. követeli az apostol, hogy tiszteletes legyen mindenben a házasság
Iz. 34. 13. és szeplőtelen a házasság; mindenben, mi a házassághoz tartozik
Zsid. 13. 4. a tisztesség, szemérem és az állapotbeli tisztaság tartassék meg,
-4. j. 5. j. a házasságtörés és paráznaság által meg ne fertőztessék. Innét e-
redtek az ószövetségnek szigorú rendelkezései; melyek értelmé-
Móz. V. 23. 17. ben tilos volt a leányt paráznaságra adni; a házasságtörést, sze-
méretlenséget és tisztátalanságot és fajtalanságot pedig rövid
uton, népitéletszerűen statáriális szigorral egyszerűen halállal
M. III. 19. 7. sújtották megkövezés által.
20. 7.

A szellemi házasság tehát az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal való társaság, vagyis a Velők való egyesülés a szeretetben és részvétel az ő javaikban, mit az ismeretben és sze-
retetben való gyarapodás által lehet elérni, megnyerni. Ezen uton,
Ján. I. 1. 3. módon lehet eljutni a Bárány kíséretébe. Ezen tanítás értelmében
u. o. 3. j. a házasság fejedelmi viszony, mely az embert a legmagasabb mennyei
Jel. 14. 41 rangra emeli s őt az üdvözültek sorába vonja.

Ebből következnek továbbá az is, hogy a szellemi házasság nemcsak Istennek az emberekhez való viszonyában áll fenn, hanem létesülhet az az embereknek egymáshoz való viszonyában is, mi a szellem magvainak, az igének, a Logosnak, a beszédnek elhintésében, érlelésében és gyümölcsözésében áll. Ezek értelmében mindaz, ki mással beszédbe elegyedik, vele egyuttal s ezáltal már szellemi házasságra is lépett. Amennyiben pedig a másikat eszméinek, gondolatainak megnyerte, ~~amennyiben~~ őt magának lelki gyermekévé tette. Erre vonatkoznak a következő szavak:

"Valamint Isten, ugyanúgy szent Jeromos, az egyedül jó, má-

sokat jókká tesz....? úgy engedi az egyedüli Atya másoknak is, hogy atyák lehessenek. Megjegyzendő, hogy itt az atyaság nem csupán természeti, hanem erkölcsi értelemben is vétetik, s ennél fogva az előljárók, tanítók és atyáknak neveztetnek." Ebben az értelemben neveztetnek a protestánsok s az összes keresztény felekezetek

Ef. 3.23.j.
Iz. 43.27. ?

Iz. 21.21.j.
59 j. 49.36.j.
Jak. 1.18.

Jal. 4.27.
Rom. 9.6.9.4.
11-48.
Iz. 56.4.

Ábrahám lelki gyermekeinek, kik kivetköztek a pogányságból és a hit által Isten fiai lettek Isten igéje által. Megerősíti ezt Pál írása is: "Vigadj magtalan, ki nem szülsz, mert sokkal több az elhagyott fiai, mint azé, kinek férje van." S ez a lelki szaporítás nemcsak a magtalan asszonyoknak, hanem magtalan férfiaknak és szüzeknek is megígértetik.

Ezért tanítja az egyház, hogy minden keresztényben amenyiben a Megváltó érzéseit magáévá teszi, Krisztus benne újra

Luk. 1.63.j. születik.

Ezen az alapon nevezi Pál is "kedves fiai"-nak azokat, kiket az evangélium által szerzett magának, s így atyjoknak tekint magát, mert először tanította őket Krisztus ismeretére. Sőt mi több ő mint férfi újra szüli a Galatákat, fiáknak nevezi Onezimust, kit a fogságban nemzett, azaz térített a kereszténységre.

Kor. I. 4.15.
Gal. 4.19.
Fil. 1.10.

Nem volna teljes a házasságot illető értelmezésünk, ha meg nem emlékeznénk annak negyedik s utolsó magyarázatáról, mi a szabadszerелеmben nyer egyes filozofusok tanításában kifejezést. Napjainkban pedig a kommunisták által hivatalosan is megvalósítatik. Főként a testi zsidóságnak, mint a bolsevismus terjesztőinek felbujtására. Ez az istentelen bezbožnikok tanítása s éppen azért mindent mit az istenfélő emberek a házasságra mézve tanítottak s elezenvedtek, mindent megvetenek, elvetnek s lábbal tipornak: a férfi s a nő viszonyát, a gyermeket, a családot, a nemzetet, s így az embert az állati nívó alá süllyesztik. Ez azonban nemcsak az istentelenségnek, hanem a józan észnek s az ember természeti ösztöneinek meggyalázása s intő példa arra nézve, mivé lesz az ember Isten, s az ő törvényei nélkül! A sátán zsinagógája! Nagy titok ez is, de a sátán tanításának titka.

Jel. 2.9.
u.o. 27.j.

II. Fejezet.

A házasság öszövettségi irányelvei.

1. tétel.

Köteleesség.

Azon elsőrendű jelentőségénél fogva, mellyel Isten a házasságot kitüntette, a nősülés az öszövettségi zsidóknál általánosan kötelező volt, úgy a világiakra, mint papokra nézve. Sőt még az un. nazireusok is, kikben az Egyház a mai szerzetesek előképét látja, vagyis azok kik magukat különös istenszolgálatra szentelték, szintén megnősültek. A coelibatus, az állandó szüzettségi fogadalom ismeretlen fogalom volt a Tóra népe előtt. Agg-

legényeket, vénlányokat sem említ sehol Izrael fiai között az Irás. A hajadonok idejében férjhez mentek, az ifjak idejében megnősültek s így iparkodtak megsokasodni és boldogulni s az Isten parancsánál is inkább a tekintetben eleget tenni.

Ha egy asszony özvegyiségre jutott, legközelebbi férfi rokonának sógora, vagy közelrokona, ki a római törvényben levirt-

M.I.1.38.21. nek neveztetik, a levirtnek kötelessége volt az özvegyet elvenni
J.V.25.5.- és ivadékot támasztani a családnak, és abból való elsőszülött fi-
Rut.3.9.Mát. át a megholtnak nevére nevezte, azt örökölni engedte, hogy a megholt-
17.19.Luk.20. 21. M.I.25.7. nak se neve, se öröksége el ne vesszen. Ha pedig nem akarta elven-
ni atyafiának feleségét, ki őt törvény szerint illette, az asszony bepanaszolhatta a levirt a törvény bírái előtt, és ha a

dolog beigazolódott, a vénnek előtt szertartásos formák között a levirt szemébe köptetett mondván: Így jár azon ember, ki nem építi fel atyafiai házáat! És a férfi és hozzátartozói " sarutlan ház népü 2-nek hivatott.

u.o.7.10.

Ha pedig az özvegynek meg volt adva a jog, annál élénkebben működött az a hajadonoknál, kik még meg sem ismerték a fiatal párok nászutazásának mézes heteit. A házasságnak, mint egyedül megengedett páros viszonynak biztosítására szolgált az az intézkedés, hogy ha valaki egy nőt elcsábított, köteles volt őt feleségül venni, s vele lenni élte minden napjain, vagyis el nem válhatott tőle. A házasság szentsége és sérthetetlensége felett örködött az a kiméretlen szigor, mely a házasság ellen elkövetett minden vétseget és törést halállal törölt meg, ma is számtalan esetben halállal bünhődik a házasságtörő, mit a sértett fél hajt rajta végre.

M.II.22.16.

A házasság zavartalan boldogság a végett az új férj egy évig nem tartozott hadbavonulni s minden közteherrel mentesített. A házasság ugyanezen könnyű kötésének és nehéz szétbontásának, valamint megelégedett gyakorlásainak céljait szolgáltatta az a fontos isteni intézkedés is, mely eltájtotta a zsidók társadalmából a koldulást és szükölködést, mondván, hogy se koldus, sem szükölködő ne találtsék az én népem között. Egyben mindenkiről gondoskodott körülményeinek megfelelő gondtalan élet berendezéséről, tekintet nélkül az ő szellemi tehetségeire s iskoláira s ez a törvény ma is elevenen működik a zsidók társadalmában. Így azután minden akadály nélkül eleget lehetett tenni a házasság általános nemzetfenntartó és sokasító kötelezettségeinek..

M.V.24.5.
- 20.7.

M.V.15.4.

2.Tétel.

A feleség.

A nők arany abc.-je, melyet a kat. Egyház zsoltosmájában is alkalmaz, részletesen kifejti azokat az eseményeket, melyeket a kim Plob.31.10. nyilatkoztatás a nőtől s a feleségtől megkívánt. A ház, a cselédség 35. adminisztrálása, a házi ipar sokféle ágazata, a gyermekek, a férj igényeinek kiszolgálása oly bokros munkakört szabott a zsidó asszony elé, hogy igazán rá nem ért rosszködni, ha az ószövetség elveinek lelkiismeretesen meg akart felelni. Ha pedig ezekhez hozzátesz szűk azt az ájtatos buzgalmat, melyet a törvényolvasgatásában az imában is kifejtettek a zsidó asszonyok, előttünk áll az Ószövetségi matrona nemes alakja.

De a szent iratoknak lapjain szétszórten is találkozunk elég megjegyzéssel melyek az akkori asszonyok életszabályai gyanánt tekinthetők.-Klasszikus formában fejezi ki ezeket Raguel az ekbatánai nemzeti ur, midőn megcsókolá és elbocsátá leányát, Sárát, hogy Tóbiás felesége legyen mondván és intvén őt, hogy tisztelje apját és anyját, szeresse férjét, igazgassa a cselédséget, viselje gondját a háznak és önmagát viselje "fedhetetlenül". Mint az egyházi Tob.10.13. értelmező mondja, az röviden foglalja egy háziasszony minden köte- u.o.3.j. lezettségének azzal a megjegyzéssel, hogy ehhez kell járulnia még egy hasonló fontosságúnak t.i. a gyermekek testi és lelki gondozásának, nevelésének. A háziasszonyt illette meg a ragadomány elosztásának terhe, mit a férje a harcban vagy békés foglalkozások Zsolt.67.17. révén szerzett.

J.

További ékes asszonyierényekül írják elő a szent írók az engedelmisséget párosult szerénységet, mely mint drága nyak- Ének.1.10. lánc és ezüsttel cifrázott aranyékszer díszíti a szerelmes gyön- 23.j. géden hajlitott nyakát. Ez az erény idézi elő a jó hirt, mely mint u.o.27.j. kellemes illatszer veszi körül a jó asszonyt, azután az ima, a böjt, az alamizsna, mint minden jó cselekedet foglalata megszerzi az angyalok kenyerét, az igazságot, mellyel a hü feleségek istenileg Tob.12.8.2. tápláltatnak, mint az angyalok. Így juthatnak a lelki élet magasabb j. - 9.j. légkörébe, hová magukkal emelik családjukat s okosságban és értelmes beszédben bátorságban és tisztességben nem egyszer fe- Jud.8.4.j. lülhaladják a vezető férjeket is.

- 16.26.

Ilyen lelkitulajdonságokkal megáldott asszony természetesen áldása volt a családnak s hogy azzá lehessen, gondoskodott J.Sir.32.24. arról a Tóra, vagyis az Igetörvény ószövetségi része a szülőknek adott utasításaiban. Főként pedig a tiszta családi élet jó példája Tób.13.1.j. által, melynek csodálatos nevelő erejét kiemeli az egyházi értelmezés, melynek hatása alatt a jók fedhetetlen magaviseletre tud- J.Sir.40.19. tak jutni, mi a legtöbbre becsülendő erénye volt a feleségeknek.

Ezért inti a próféta is mind az asszonyokat, hogy tanul-

janak és ne cselekedjenek a léhák, ledérek és könnyelműek vétkei

Ezek.23.48. szerint, kik megöletnek és kiirtatnak élet könyvéből, mint Olla és Oliba. Mindamellet, ha a jó nő a lelkiekre is fordította gondja-

inak súlypontját, eleget tehetett szépérzékének is, felékesíthetné Jud. 10.3. magát minden ékességeivel, fő és karkötőkkel, s mindennemű arany ékszerekkel, drágakövekkel nélkül, hogy magából divatbábot s félvilági hölgyet csináljon.

is

Mert hogy akadtak olyanok a zsidók társadalmában számosan, talán felesleges külön megmondani. Az egyik irat például rész-

j. Sir. 20. letes párhuzamot von a jó és a rossz asszony között, más könyvek fej. telve vannak a parázna asszonyoktól való óvakodást illető utasításokkal. A próféta pedig a hiu, kacér, könnyelmű nők bűneinek tu-

Iz. 3. 16. kövélajdonítja a köznyomort.

3. tétel.

A férfi és feleség viszonya.

A házasság eredeti rendelkezéséből s céljából önként következik az a viszony, melyben a rendes szervezetű feleknek egymás iránt viselniük kell. Mert midőn azt mondja az Ur: és lesznek ketten egy testben, ez legtökéletesebben kifejezi két léleknek szellemi és testi egyesülését. Annak az utnak rajzát, mely erre a tökéletes lelki egységre visz, mesterien adja elő szent könyvéink közül az Énekek Éneke. De megtalálhatjuk ezt a világirodalom minden klasszikus szerelmi hőskölteményében és regényében, mert hiszen kivétel nélkül mindegyik ebből az örök tűzből táplálkozik.

A gyermekek, a család érdeke a férfit a közpályákra viszi, hol a munka ezerféle változatával meg tudja övének a legszükségesebbektől a legfelső fényezésig mindent szerezni, mire tehetsége és körülményei képesítik. E szerzemények elosztása pedig a hűséges gazdasszonyt illeti, tehát úgy a gyermekek ápolása, neveltetése, mint a szerzemények felhasználása egy egész életben való együttműködést kíván, mi nem lehet zavartalan az egyértelműség nélkül, különben perpatvarok, boldogtalanság s a legszörnyűbb tragédiák keletkeznek a meghasonlott családban.

Ezt a természeti törvényt a ószövetségi szentírásban is alátámasztva látjuk. Csak néhányat idézek azokból, mert valamennyinek ugyanaz a célja, t. i. a házaspár között a harmónia biztosítása. Ezekből, de főként a sokgyermekes család ideáljából keletkezett az ószövetségi társadalomban a család egyeduralkodó uralma értvén ezalatt azt, hogy a válsztott nép semmi szerzetesi remeteséget nem tűrt s nem ismert, s ahol szerit teheti, azt ki is irtja statáriális forradalmi uton. Ezt az életelvet így fejezi ki az egyik: "Elvezd élted feleségeddel, kit szeretsz, élted álhatatlanságának teljes napjaiban," mert ez az életben minád mellett, mellyel a nap alatt

Préd. 9.9. munkálkodol."

Vagyis a házaspár kölcsönösen tiszta szerelemben bé-

u. o. 17. j. kével tökéletesen egyetértésben éljenek, mert a kölcsönös testi felmelegítéstől így juthatnak a szellemi házasság magaslatára, hol

Péld. 4. 11. az újra születésnek lelki átalakulásain átmehetnek és másokat is

átsegíthetnek. Ezt pedig annál könnyebben el lehet érni, mert az asszonyoknak még a parandicsomban megmondá az Ur vagyis természeti törvényt rendelt, hogy férjének hatalma alatt legyen, mi azt jelenti, hogy férje után lesz vágya, és kívánsága. Ha tehát asszonyi bűnök ezt a természeti törvényt le nem rontják, az egyetértés s a lelki egység alapja az Ur szavában, mely átok és áldás egyaránt, már is adva van.

Csak ebben a teljes harmóniában egyenlő a szerető lelkék egymáshoz való viszonya Istennek az emberekhez való viszonyával, mi számtalan helyén a kinyilatkoztatásnak házas, vagy jegyes állapotnak ábrázoltatik.

Nem ellenkezik ezzel a kívánsággal a harc s a küzdelem gondolata, melyet a házas feleknek a házassági eszmények és feladatok megvalósítása érdekében kikell fejteniök s nem csak a külvilággal, hanem az egyén s a család belvilágában is, végig kell küzdeniök éppen úgy, mint magának az Atya Istennek s ő népével való házasviszonya telve volt és van ma is folytonos küzdelmekkel.

Ha pedig bűnnel fertőzi meg az ember önmagát, t. i. ha az isteni parancsokat megszegi, tehát az igerombolás esetén az ember ezt a tiszta jegyesállapotot megzavarja, hűtlen elhagyást követ el az ember Istennél és házasságával szemben, mi kivétel nélkül s súlyos természeti büntetések von maga után, mivel természeti törvény megszegéséről van szó. A bűn idézi fel mindig a szakadást, adisharmó-

niát a házasfelek között, de sohasem az erény. Minden bűn bálványozás, e bálványozás miatt kellett Ábrahámnak is kiköltöznie atyai házából és kedves szülőföldjéről. De hová költözött, ott ép úgy grassált a bűn. A próféták szepepe az volt, hogy Izraelnek az Istentől való elszakadását megakadályozzák.

4. tétel.

A házasság főkövetelménye.

Mát. 19. 4. 8. Aki egyszer megnősült, többé el nem válhatott feleségétől.
II. 22. 6. j. Így volt ez kezdetben. A törvény is így fejezi ki ezt a parancsot:
M. IV. 22. 29. El nem bocsájthatja feleségét életének teljes napjaiban.

Igaz ugyan, hogy már pár sorral tovább az egyik fejezet váláslevél kérdésével foglalkozik, Ennek értelmében az szövetségi férj váláslevél adása mellett elbocsáthatta feleségét, ha benne rossz tulajdonságokat vett észre, melyek miatt megutálta őt. Ámde másodszor már el nem is vehette elbocsátott feleségét.

Ha pedig az asszony hagyta el férjét és idegen, más férfihez ment feleségül és nem első urától állított magának örökséget, ennek eljárása paráznalkodásnak minősítettett. Cselekedete törvényes eljárás alá vetetett; ha elítéltetett, meg is köveztetett, gyermekei pedig törvényteleneknek bélyegeztettek hivatalos vizsgálati eljárással, erkölcsileg pedig átokra hagyta emlékezetét hűtlen elhagyással az asszony, s a gyermekek is hamar kihaltak utódaikban, mert nem részesülhettek rendes törvényes s áldásos házasságban.

J. Sirák.
23. 32. 37.

Célja pedig e szigorú intésnek az volt, hogy figyelmeztetve legyenek a közhivők arra, hogy semmi sincs jobb az Isten félelemnél és semmi édesebb, mint az Ur parancsaira figyelmezní."

Ha tehát Mózes mégis megengedte a váláslevél adása mellett a házasság felbontását, ennek magyarázatát magától Krisztus Urunktól tudjuk, ki világosan megmondta a farizeusoknak, hogy Mózes a ti szívetek keménysége miatt engedte meg nektek elbocsátani feleségeket" mert a zsidók hajthatatlan nyers természete, -hozzátehetjük műveletlensége - miatt a házasságkötés fontartása még nagyobb rosszat vonhatott volna maga után, mint az elválás. De az elválásnál betartandó ügymenet elég időt szolgáltatott az utálatba esett zsidónak, hogy szándékát meggondolja s az elválásra hozott indulatait jobbra fordítsa, mert elég idő állt rendelkezésére.

Mindezekből elég érthetően áll előttünk az a tényállás, hogy az ószövetségi törvényekben a házasságnak lényeges követelménye és főjellemvonása volt a felbonthatatlansága.

Az eddigiek szerint a házasságnak két fontos alkotó jegye domborodik ki előttünk és pedig első a lelki és testi copulatio, a másik pedig az először és egyszer kapcsolatba jött testeknek felbonthatatlansága az együttélésben! A többi már csak külső szertartás volt mindenhez.

III. Fejezet.

A párok magasabb rendű egységei.

1. tétel.

A család.

Ha elfogadjuk " az ember " fenti értelmezését, mely szerint "az ember" egy férfi és egy nő szövetsége az életre, vagyis felbonthatatlan házasságban egyesült pár: akkor az ember magasabb rendű egységei alatt csakis a párok egységeit érthetjük. Csak e párok képesítettnek sokasodásra, növekedésre és szaporodásra, az u.n. individuumok, az egyének nem. És ez olyan általános és kivételt meg nem engedő természeti törvény, hogy teljes egészében vonatkozik a szellemi házasságokra is, vonatkozik továbbá nemcsak a nemzés, hanem a szerzés és védekezés egyenrangú cselekményeire, amennyiben a szerzésnél a vevő és oladó, a védekezésnél a támadó és védő nélkül nem állanak elő az illető műveletek és azok eredményei. Helyesen tehát csak a pár magasabb egységeiről beszélhetünk.

Az emberpár legközelebbi magasabb egysége a család, vagyis a gyermek által keletkezett család. Mert miként a gyermek által lesz a férj apává, a feleség anyává, úgy lesz a gyermek által a pár családdá. Ezt az igazságot egyébként a család szó etimológiája is igazolja, mert a család szó a héber inlad igeinek ősrégi alakja, mi születést jelent. Innét van az a magyar népies felfogás, melyben a gyermek s a család fogalma egybeesik, mert a nép eszejárásában

Az Ur Jézus ugyan boldognak mondja a magtalanokat, kik nem szültek,
de ez csak a szorongatás ama napjaira vonatkozik, mely idők vé-
gezetével az istentelenség következtében szakadnak az emberiség

- Luk. 23. 29. nyakára. Az apostol s id. próféta szintén boldognak mondja a mag-
Iz. 54. 2. j. talant, mintegy vigasztalásul a test szerint elmaradt gyermekekért,
Gal. 19. 27. mert több lehet a lelki gyermeke, mint annak kis testileg szült.
31. j. Azért ivadéknak neveztetik a gyülekezet, a hitközség, az Egyház.
Iz. 53. 28.

a gyermek születése teszi a családot. Midőn a magyar paraszt más gyermekeinek száma iránt érdeklődik, így teszi fel a kérdést: "Hány családja van." nyilván jelezvén ez által, hogy a család fogalma teljesen egybeesik a szülőtt, a gyermek fogalmával, s ez az igazi, a helyes felfogás. A gyermek szó pedig ugyancsak a héberrel egy és ugyanazon idióma, mivel ebben a jerek tompost ágyékot jelent, vagyis azt a helyet, honnét a gyerek származik.

M.I.15.4.

Mivel tehát a gyermek a család célja. Mi az áldásban, a növekedésben, a sokasodásban az ivadéokban áll: önként következett az a rajongó szeretet, mely az őszövétségi családokban a gyermeket övezte. A gyermek az anyának dicsősége, büszkesége, boldogsága, a gyermektelenség, s magtalanság gyalázata volt. Erzsébet, Zakariás felesége, Szűz Mária rokona, boldogan imádkozott, midőn méhében fogant, hogy elvette az Ur az ő gyalázatát. A magtalanság t.i. azért tekintetett gyalázatnak, mert a gyermektelen asszonyok nem szaporíthatták az igaz Isten tisztelőinek számát s így nem érték el

Luk.1.25.

női hivatásukat. Következett ez az emberek azon felfogásából, hogy a gyermekek a szülők oltalmára, gyámolítására, gazdagságára, segítségére, s örömére vannak. Ezért a gyermek a legkitűnőbb földi áldás s így az áldás formáinak nélkülözhetetlen tárgya. Így szól az Atya gyermekeihez: "Lássátok fiaitokat harmad, negyed izig izrael istenétől." Ebből a gyermekszaporaságból erednek a jólét, a boldogság megelégedés s a családban kötelező szertartások teljesítésének munkái látandók. Jeruzsálem fényességét, Mint a Gyer-

Luk.1.29.j.

Zsolt.126.

6.j.7.j.5.j.

mek születését a legnagyobb áldásnak, úgy annak elvesztését a legnagyobb csapásnak tartották.

Job.1.19.20.

A téknai panaszkodó asszony, mint a legnagyobb keserűségét említi, hogy el akarják oltani szikráját, t.i. gyermektelenségre kárhoztatni, hogy férjének ne legyen neve és maradéka.

Kir.II.14.

7.

Ezekiás Király pedig kétségbeesett és nagy sirással sira, mert nem volt fia és azt hitte, hogy kihal David nemzetsége.

Kir.IV.20.3.

Jeffe lánya két hónapig siratá anyátlanságát áldozati halála előtt. Ebből állt elő a korszakban a gyermek után való "halálos vágy". Halálosnak nevezem e vágyat Rákelnek férjéhez intézett ezen mondásából: "Adj nekem magzatokat, különben meghalok." Ettől a vágytól ösztönözött az akkori asszonyok a megtermékenyülés végett különféle gyógynövényeket / nadragulya/ használtak. Sőt a patriarkális kor asszonyai azt a szokást vették be, hogy ha megtalanok voltak, vagy szülni megszűntek, szolgálókat erőszakoltak férjeikre, hogy ezek szüljenek a családnak gyermekeket. De ne csoda, mert a feleség a gyermekek szülése által vivja ki ura szeretetét. A gyermekért való halálos vágy vitte Támárt a keresztutra, hogy parázna személyek módján s helyén találkozzék ipával Judással, kitől ikreket szüle, s ezzel méltóvá lett Krisztus ös-anyjává. lenni.

M.I.30.1.

M.I.30.7.

u.o.9.

2 " 4.j.

M.I.29.34.

M.I.38.8.j.

Ugyanezen okból járt el Sára a zsidóság és kereszténység ösanyja Ábrahámmal úgy, hogy Ágár nevű egyiptomi szolgálóját ad-

M.I.16.1. ta neki ágyasul, ettől nyerte Izmaelt, az arabok törzsatyját, másik
Kron.I.1.32. ágyasa pedig a szent iratok feljegyzése szerint Cetura vala. A nők
szolgálóik gyermekeit, mint saját szülötteiket szokták volt akkor
M.I.16.2.j. tekinteni.

Bölcs.4.3. És bár a szent iratok más helyen azt tanítják, hogy a faty-
tyugyermekek nem vernek mély gyökeret, vagyis az egyház értelmezé-
se szerint a gyermekek sokasága magában véve még nem bír nagy becs-
u.o.9.j. csel, s azok nyeresére az erény rovására nem szabad törekedni, mert
a bűnös gyermekek szülőikkel együtt elvesznek: a patriarkális
korban mégis kifejlődött az ágyasság, a soknejeség intézménye, mely
Salamon király udvarán a háremben érte el legmagasabb csúcsát,

Kir.III.11.lévén neki 700 felesége és 300 ágyasa, összesen 1000 darab asszo-
Kron.II.11.21nya. Roboamnak, Salamon fiának már csak 18 felesége 60 ágyasa

28 fia és hat lánya volt. Dávid a zsoltárok szent írója, szintén

Kir.I.25.42.simultán polygamiában élt.

Ezen intézményt, mely kezdetben kétségtelenül a gyermek utá-
ni halálos vágyból származott, az Egyházzal magyarázza, hogy ágya-
sokat Isten engedelméből szabad volt venni, részint mivel az akko-
ri idők általános szokása szerint a pátriarkáknak nehéz lett vol-
na az egyszerű házasságnál megmaradni, részint mivel a többnejeség
egyik eszközül szolgált Izrael népe szaporodásának, előmozdításá-
ra, mi élőképe volt az Isten fiai jövőre nagy elszaporodásának.

Kron.I.1.7. j. Ezzel az indokolással ugyan ma is felüthetné fejét a többneje-
ség, mert ugyan ezek okok a mai kor embereinél is fennállanak, sőt
hozzájárulhatnak még több, t.i. az egyke és a teljes gyermekte-
lenség, a leánykereskedelem, a prostitúció s a női munkanélkü-
liség ellen való küzdelem is. A mai kor asszonyainál azonban a
gyermektelenséget ép ellenkezőleg a gyermektől való " halálos
irtózat " idézi elő. Halálosnak nevezem ezt az irtózatot is, mert
szántalan anyának és gyermeknek idézi elő testi és lelki halálát.

A többnejeség úgy a zsidóknál, mint a mohamedánoknál in-
kább a módosabbban fényűzése volt, s nem kizárólag a gyermek utá-
ni vágyból volt alátámasztva, hanem abban más szempontok is ér-
vényesültek. Mint ez ebből a helyszövekből látható: " Hatvanan vannak
a királynék, nyolcvanan az ágyasok, és a leánykáknak nincs számuk,
egy az én galambom, az én tökéletesem, anyjának egyetlen, szülő-
jének választottja. " Az egyszerű körülmények között élő átlag
Emberknél a bölcs mérséklet elve uralkodott. A bölcs mérsék-
letnek, az egynejeség elve pedig ez volt: " Elégdjél meg fele-
ségeddel, mivel tiszta szeretetben a házasság által egybeköttet-
tél, s a vele kötött szent és tiszta szövetségből származzanak
számos utódaid a város javára és dicsőre, tenmagadnak és felesé-
gednek örömeire és tisztességére. "

Plob.5.14.j. 15.j.

2.tétel.

A nemzetség.

A házasság legközelebbi gyümölcse, áldása a gyermek, azaz

a család. Ez a pár elsőfokú magasabb rendű egysége. A házasság távolabbi eredménye a nemzettség, vagyis a pár magasabb rendű egysége a második fokon; ez az egység több család rokonságából, egyesüléséből áll elő. Ezt a rokonsági fokot háznak is nevezik sz. öszvetségi iratok, de ugyanezen értelemben beszélünk ma is uralkodókereskedő, stb., házakról, dinastiákról. Így építé az Ur " a bábák há-

Móz. II. 1. 21. zát" Egyiptomban, gyermekeket adván nekik, eszerint a ház az állandó
Kir. II. 7. 1. ivadékot, családot s ezek magasabb rendű egységét, a nemzettséget
jelenti a gyermekkel, jószággal, ranggal és mindennel együtt, mi a
Zsolt. 126. 2. család jólétéhez tartozik.

Ezen elv alapján Izrael fiainak egész közönsége rokon-
ságaik és házaik szerint számláltatott össze és Mózesrel való-
nak a nemzettségek és házak fejedelmei rokonságaik szerint. Az ó-
szövetség népe tehát egyes családokra, háznépekre, nemzettségekre
volt felosztva értvén nemzetség alatt több család rokonsági ösz-
szetartozandóságát, több törzsháznak vagyis családnak genealógiai
egységét.

Ez a rokonsági kapcsolat mint a vérség piros vonala vé-
gig húzódik a választott nép társadalmi s állami berendezkedésének
minden szakaszán.

A hadsereg négy táborra vagy főhadtestre oszlott, ezek
közül mindegyik három nemzetséget foglalt magába minden főhadtest-

M. IV. 2. 1. 3. nek volt zászlója és minden nemzetségnek volt kisebb hadijeje.

A katonaság e zászlók és hadijelek alatt táborozott és menetelt
családaik és atyáik háza szerint. A későbbi történelemben is ugy-
jellemzi a zsidó hadsereget, mint családjaik és háznépeik szerint

Krón. I. 7. 4. felkészült igen erős férfiakat. Lévi nemzetsége a leviták ugyan
nem tartoztak a hadsereghez, mentesek voltak a katonai szolgálat
alól, mert az ő hivatásuk az istentisztelet ellátása, a papi funk-
ciók végzése volt, de ez is családonként rendezve. Az Úrnak szóló
ajándékok bemutatása hasonlóképp családok szerint történt a törzs-

M. IV. 7. 2. házak fejedelméi részéről. Az istentisztelethez tartozó énekesek
fejedelmei szintén a leviták családjai szerint rendezkedtek éjjel-

Krón. 9. 33. nappal való a templomi szolgálattételre. A meghódított területek
felosztása ugyancsak ezen elv alapján történt, amint írva van:

Móz. IV. 33. " Nemzetségek és családok szerint osztassék fel a birtok." Az elosz-
54. Joz. 11. 23. tási és örökösödési eljárást pedig külön fejezet tárgyalja. A Pró-
M. IV. 27. f. feta Jákob, Izrael háza rokonságához intézi ígéit.
Jer. 2. 4.

Az ivadékok felsorolása minden szentkönyvben családok és
nemzetségek szerint történik, külön felsorolja Mózes a törzshá-
zak fejedelmeit.

Joz. 7. 14. Jozue a népet a vétectől való tisztuláshoz nemzetség, rokon-
ság, házanépek s ugy a férfiak szerint idézi meg sors által.

A nemzetséget már a fiuban, a gyermekben szemléli és lát-
ja az ókor hívő lelkelete. Ez a nagy áldás, a fiuvá, a családdá, a
nemzetté való fejlődés, ezt igéri és teljesíti az Ur Ábrahámnak, a

M.I.17.16.20. zsidóság ősatyjának fiában, Izsákban és Izmaelben.

Ezzel áldja meg Rebekát mondván: "Két nemzet van méhedben"

- * 25.23.5.j. t.i. két nemzetség törzsatyja Ézsau és Jákob. Sőt a halál után és
- Bir.2.10. atyáihoz megy a nemzedék. És midőn bűneit vagy is elhunytjait si-
- M.IV.11.10. ratja a bűnbánó tömeg, ezt is családonkint teszi, sőt még az egy-
- Zak.12.10. tomban hagyott ugorkákért s husos fazekaiért is családonkint si-
- ránkozott s ugyanígy fogja siratni a Megváltót, máhelyt felismeri
- az általszegezettét a keresztfán.

3.tétel.

A törzs.

A családok sokaságából áll elő a nemzetség, s úgy kelet-
kezik több nemzetség szervezéséből a törzs. Izrael tizenkét törzs-
atyja után az egész nép tizenkét törzsre tagozódott. Ugyanezt a k
törzsrendszert megtaláljuk azonban nemcsak Isten választott népe-
nél, hanem minden pogány népnél és jeléül annak, hogy a vérségi kap-
csolatok szerint kiépített társadalmat nemcsak isteni törvények,
hanem természeti törvények is megkövetelték. Történelmi tény pl. az,
hogy pogány magyar elődeinknek hét törzse névszerint is ismert
törzsfőnökök vezérlete alatt foglalta el édes magyar hazánkat. Mi
különség van tehát a zsidók és a pogány magyarok törzsrende-
zésében? semmi más csupán az, hogy míg a zsidóságban a vérséget
a teteles isteni törvények védtek és szabályozták, addig nálunk
csupán természeti sugallatok folytán keletkezett a törzsrendszer,
így könnyen veszendőbe ment, máhelyt azt más vallás szele érte,
mely e természeti ösztönben nem ismerte fel Isten világosan ki-
nyilatkoztatott s a zsidók vallásában jelképpül adott isteni aka-
ratot. Az Egyház kötelessége volt pogány eleink vérségi szerveze-
tét átkapcsolni a kinyilatkoztatás áramkörébe, ezzel isteni fénnnyel
övezni azt. Ebben a katolizálásban nem lett volna alapja a pogány
lázadásoknak, az áldástalan testvérharcnak s Szt. István unokafivé-
rének feldarabolásának. Ennél a pontnál különösen látszik érvé-
nyesülni Szt. Pál apostol azon tanítása, melynek értelmében " a po-
gányok, kiknek törvényök /Tóra/ nincsen, természet szerint azokat
cselekszik, miket a törvény tart, az ilyenek törvényök nem lévén,
önmagok törvényök magoknak, kik megmutatják, hogy szívökbe van írva
a törvény rendelése," A Törvény alatt itt a Mózesi törvényt, a
Tórát kell értenünk, mert a pogányok is törvény alatt éltek, t.i.
azon törvények alatt, melyeket az ő törvénykező szerveik hoztak.
E szavak a Mózesi törvények sok részére vonatkoznak, t.i. azon rend-
szabályokra, melyeknek ismeretére a pogányok is értelmök világa
mellett eljuthattak. Ilyen jeles rendszabály volt a vérségi kap-
csolatok jelentőségének és isteni rendelésének ismerése és telje-
sítése. Hasonlók voltak ehhez fontosságban az áldozatokra vonatko-
zó rendszabályok, melyek szintúgy megvoltak és vannak minden pogány

Rom.2.14.

u.o.17.3.

nemzetnél, mint a zsidóknál. Ugyanezt az igazságot úgy is lehetne fogalmazni, hogy amit a sinai kinyilatkoztatásban kaptak a zsidók, ugyanazt kapták a pogányok az ősi kinyilatkoztatásban, de ezen első kinyilatkoztatás sok törvénye idők folyamán a bűnrehabilitáció következtében elhomályosodott, vagy eltorzult. Ezért volt szükség egy második kinyilatkoztatásra. A vérségi kapcsolatok tiszteletben tartásának törvénye azonban a pogányoknál is megmaradt a maga tisztaságában és a vérség hevénnek sugallatai folytán, minek természeti fellángolását ép mai korunkban is közvetlen közelségből szemlélhetjük. A nagy és kis nemzetek nemzeti u. n. faji reorganizációjában, mely a nemzeti szocializmus neve alatt nyer politikai formát és hatalmat.

A zsidó Tórában foglalt törzsrendszer leírásának olvasásánál a magyarázatainál az Egyház is ezen extatikus szavakra fakad:

M. IV. 2. 13. j. "Gyönyörű élőképe volt ez a vitézkedő anyaszentegyházak!" Ámde mi oly gyönyörű volt az élőképen, az elmaradt a képben vagyis az ujszövetségben, mert itt nyoma veszett a vallásos társadalom vérségi vagyis családok szerint való berendezésének, nem azért, mintha az ujszövetségi kinyilatkoztatás eltörölte vagy módosította volna az ószövetségnek idevonatkozó rendelkezéseit, hanem valami vétkes mulasztás következtében állt elő e defektus a keresztény népeknél. Krisztus Urunk u. i. nyíltan tanítja, hogy a Tóra rendelkezései megmaradnak, ha csak egyesek el nem töröltettek vagy nem módosítottak, teljesítették, mint ez a körülméletélnél, vagy az áldozatnál történt. A társadalomban^a vérségi beosztást azonban Jézus egy szóval sem érintette, ennél fogva annak kötelező ereje továbbra is érvényben maradt.

Ezen következtetés helyességét igazolja korunk különös jelensége, t. i. a barna veszedelem keletkezése, vagyis az új pogányságnak nevezett vallási krízis alakulása, minek lényege abban áll, hogy a kereszténység említett mulasztása miatt veszélybe jutottak e nemzetek vérségi érdekei, azért ezek megmentése végett a népek inkább szakítanak a kereszténységgel, mint saját vérök, fajtájok érdekeivel, hogy azt a pusztulástól megmentse. Ezen célból a tudomány a falbiológia rendszabályaihoz fordulnak s a Tóra parancsaitól elfordulnak azon természetes aversio alapján, mely ép ezen rendszabályból kifolyóan a zsidók és nemzetek között keletkeztek. Megvetvén egymást e népi ellentétek, azt hiszik, hogy büntetlenül az Isten törvényeitől is elfordulhatnak. Ide vonatkozik a kinyilatkoztatás ezen mondanása: "Mivel a vérséget gyűlölted, a vérség fog

Ezek. 35. 6. üldözni téged." Gyűlölni pedig a szentirás kifejezés módorában annyi, mint elhanyagolni: Amint állt ez Izraelre a népek élőképe, úgy áll ez a keresztényekre is, mert ha ezek elhanyagolják a vérséget, a vér fogja üldözni a kereszténységet, mint ez a napjainkban be is következett a barna veszedelem című alakban, s tetőpontra hág abban a szerencsétlen időben midőn nemzet, nemzet ellen támad és egymást fogják irtani az emberek a vérbűnök örületeivel.

Mát. 24.

Joel.3.2.j. Isten maga kénytelen vérbűneitől megtisztítani Izraelt, hogy kegyelmeit újra gyakorolhassa vele. Az így megtisztult harcosok
Márk.1.9.10. ismét atyafiságért, a rokonságért áldozzák életüket, bosszút állva
42.1.6.6.-7. véreikért, a haza törvényeiért ontják vérüket.
1.j.14.18.-7. 37.

A nemzetség, a vérség, az atyafiság szenvedélyes szeretetéből hevített asszonyi szív kitörése ez a felkiáltás: "Jaj!

Jud.16.20. az én nemzetem ellen feltámadó népek!" Más helyen pedig ugyanez az érzés készteti a szent írókat erre az elragadtatásra: "Oh mely

Bölcs.4.1. szép a tiszta nemzetség fényességében." Az Egyház ugyan az arányos és tiszta nemzetséget a házasság és gyermek nélküli nemzetségre értelmezi, de ez a felfogás ellentmondásában van az előbbi könyvek összes idevágó helyeivel.

Ezt a helyet azért is kellene bővebb és határozottabb megvilágításba helyezni, mert a gyengébb hitűek könnyen a szabad szerelem s a bűnös gyermektelenség, magzatelhajtások stb. efféle bűnök szentesítését olvashatják ki belőle, ugyancsak a coelibatus visszaéléseire vezethet. Tudjuk ugyan, hogy itt a különféle szerzetes rendekbe tömörült emberek lelki nemzetségei lebegnek az értelmező szemek előtt, ám de ezek viszonya a szellemi házasságnak s utódaik, hivatásuk a lelki gyermekek fogalmának felelnek meg, ezért ők sem nélkülözhetik sem a házassági, sem a gyermeki viszonyt. Az ivadékoknak felsorolása családok nemzetségei és törzsek szerint történik, minden szentíratban, a Tórában, Krónikákban, Zsoltároknak, prófétáknak, evangéliumokban, s a jelenések könyvében. Még a magyar országban is a tízenkét nemzetség szerint tagozódnak az elhunytak lelkei, minden törzsben tízenkét-ezer jelölt lévén, vagyis igen nagy számú választottak.

Jel.7.5-8.
- 5.j.

-9.j. A pogányságból választottak beláthatatlan serege pedig törzsatyák nélkül jelenik meg a látnok szemei előtt jeléül annak, hogy a keresztényeknél a Mózesi és természeti törvénynek ezen követelése a vallási tanításban elhomályosodott.

IV. fejezet.

A házasság formái.

1.tétel.

A vegyitetlen házasság.

Már az ószövetségben erősen kidomborodik a kétféle házasság között való különbség. Először határozta el legalább is a rendelkezésekben a vegyes és vegyitetlen házasságokat. A törvények a vegyitetlen házasságokat szorgalmazták és tiltották a vegyeseket. Minthogy pedig napjainkban is élénken foglalkoztatja ez a kérdés úgy a hatóságokat, mint a feleket, meg kell a házasságnak ezt az oldalát is tüzetesen vizsgálni annál is inkább, mert ebből született a reverzális, vagyis a térítvény - paragrafus. A mai egyházi felfogás szerint vegyitetlen az a házasság, amelyben

mindkét fél ugyanazon vallásu, vegyes pedig az, melyben a felek különböző vallásuak tekintet nélkül nemzeti hovatartozásukra. Az ószövetség azonban másként fogta fel a helyzetet, amennyiben ott a nemzetiségi tekintet is igen nyomatékosan számításba került. Sőt ha jobban megfigyeljük az idevonatkozó adatokat, azt kell mondanunk, hogy a vegyitetlenség súlypontja inkább a származásra a népiségre esett, a hitbeli pedig csak annyiban működött, amennyiben a népiség, a nemzetiség vallási, hitelvi intézkedésekkel és szertartásokkal, volt megszentelve, s körülbástyázva. A zsidó vallás és a zsidón nép között semmi különbség nem volt az ószövetségben, valamint lényegében ma sincs az ószövetségi törvényben élő nép kebelében. -- A nép és a vallás azonossága egyébként a teokratikus államformában is megnyilatkozott, mert abban a papság kezében volt a világi hatalom is. Istennek a vegyitetlen házasságokkal az volt a célja, mondja az írás értelmező, hogy Abrahám ivadéka tisztán fenntartassék. Azért buzdítja, inti a próféta saját nemzetét mondván: "Órizzétek meg hajlandóságotokat és ne utáljátok meg egymást."

Malak. 2. 15.
u. o. 16.

Istennek célja kifejezetten az volt, hogy Abrahám ivadékaiból magának egy külön népet, nemzetet ugynevezett választott népet alakítsa ki, -- az e nép által az ő végtelen gondviselésének bizonyos terveit végrehajthassa. Evégből szigorúan elkülönítette ezt a népet minden más néptől és nemzettől, mi természetesen elsősorban a más népekkel való vérkeveredés teljes eltiltását, vonta maga után. Csak így lehetett ellentétet létrehozni a jehudi ve javoni között, vagyis zsidók és görögök között. Tekintve pedig, hogy görögök alatt a Szentírás az egész pogány világot érti, ez ellentét zsidók és a többi összes nemzetekre vonatkozik. S midőn ma zsidókat és árjakat helyezünk egymással szembe, ez semmi mást nem jelent, mint az ókor szembeállítása a görögök által. Amint az ókorban illetve az ószövetségben, úgy az újban tehát sértetlenül fennáll a zsidóságnak minden más nemzethez való idegensége, ellentétbe, mit Isten végtelen kölcsensége a házasságnak népi vegyitetlensége által eszközölt.

Az ószövetségi törvénynek ez a célzatossága főként a tilalmazásban nyer kézzelfogható bizonyítékot. hol mindenütt idegen nemzetiségű s külföldi, nem pedig más vallásu nőkről van szó,

2. tétel.

A vegyes házasság.

Az ószövetségi nép házassági viszonyaiban bármily szigorú szabályok intézkedtek a honiakkal való egyesülésre, s bármennyire tilalmazták az idegenekkel való házasságot, ezt még sem tudták teljesen keresztül vinni, mindig akadtak vegyes házasságok a külföldi nőkkel. Így magának a törvényhozó Mózesnek felesége idegen nő volt, a madianita Jetro leánya, Szefora; Saul leánya

M. II. 2. 21.

- Kir.I.18.19a Molatita Hadrielnek adatik.Dávid felesége a heteus Betszabe.Bár
 EII.11. ez a viszony az Urnak nem tetsző volt az író szavai szerint mégis
 3.
 "II.12.24. ebből a házasságból született Salamon, az Ur kedvence,kit szerete
 az Ur.És ezek a vegyes házasságok visszanyulnak a szent történelem
 első koraiba,kezdve Ábrahám-tól,ki vegyes házasságot kötött Hágár-
 ral /egyptomi/.Az íférést földének elfoglalása után a különféle
 nemzetek között laktak a zsidók, és velők tömeges vegyes házasság-
 Bóák.3.6. ban éltek,s ami legfontosabb,az a dolog az Urtól volt az író sza-
 vai szerint,hogy megpróbálja őket Isten,vajjon megtartják-e paran-
 csait. Sámson egy félisztens = Pogány leánnyal kötött vegyes házas-
 - 4. ságot.Szülei ugyan elleneztek a frigyet,mert nem tudták,hogy e
 Rut.1.3.4. dolog az Urtól van .Noemi fiait moabita feleségeket vesznek s a leg-
 nagyobb szeretetben és egyetértésben élnek.Sőt az egyik az Üdvö-
 zítő ~~sző~~sanyja lett.

- Salamon a fáraó leányát vette feleségül,ki ugyan állító-
 Kir.III.34. lag felvette a zsidó törvényt,de utóbb elpártolt attól.Azonkívül
 2.j. külön is kiemelik a szent írók Salamonnak sok idegen asszonyhoz
 " III.11.2. való szerelmét,kiket inkább szeretett a saját fajtabeli asszonyok-
 3. II. nál,bár a parancsok ellen voltak ezek,mindazáltal a bölcs király-
 nak a szent könyvek szerzésénél nem szolgáltak akadályul.Jézus
 Mát.1.5. nemzetség tábláján külön megemlittetik az idegen Ráháb és az ide-
 gen Rut.

- Hasonlókép a politikai téren folyton történtek az idege-
 nekkel összeköttetések ugyancsak a parancs ellenére.Ezek ellen
 azonban harcoltak a jámborabb törvénytisztelő lelkek.A Próféták
 Ezek.16.46. szemére hányják a népnek,hogy nagyáron keresték az idegenek barát-
 j.23.19. ságát,holott ezek felélik a honi gazdaságot,ezért büntetésül az
 Iz.5.21.j. ságát,holott ezek felélik a honi gazdaságot,ezért büntetésül az
 Kir.II.12.11Ur idegeneknek adja a zsidók asszonyait.
 Jer.8.10. Vétkezett Juda,megfertőztette az Ur szentélyét,mert ide-
 M.V.28.30. gen istenek leánya volt nála.Itt pedig Juda és Izrael alatt az
 Malak.2.11. egész héber nép értetett,s különösen Jeruzsálemben köttettek
 u.o.11.j. ilynemű házasságok,t.i.a pogány nőkkel való vegyes házasságok.
 Pedig az idegen népektől hamis isteneket,hamis prófétákat kapott
 Jer.13.21.j.a remélt segély helyett.

- Azért inti a másik szent író honfitársait óvakodásra az
 Pld.2.16. idegen,a külföldi nőktől,kik hizelegve és csábitólag tudnak be-
 Zsolt.5.11. széélni. A külföldi az idegen asszony általában jelképezte a zsi-
 Pld.7.5. dók előtt a fajtalanságot és házasságtörést. Anélkül tehát,hogy
 a vegyítettlen házasságokat illető követelmények szentségét és i-
 gazságát távolról és érinteni óhajtanák,meg kell állapítanunk,
 Kir.III.3.6. a szentiratokból,hogy a házasságtörésből származott Salamon,Iste-
 nenek kedves embere,és elődök vegyes házasságából született a
 mi Urunk Jézus,Krisztus;közvetlen vegyes házasságból pl.Ágoston,
 Egyházunk egyik legnagyobb szentje.Ezen dologra nézve figyelem-
 re méltó Egyházunk tanítása,midőn kijelenti: hogy " Krisztus U-
 runk két ezredéves nemzetségének a népei fölött különösen ör-
 ködött az isteni Gondviselés.E nemzetség lajstromában mindennemű
 emberek fordulnak előKirályok,fejedelmek, szegények,gazdagok.-

zsidók, pogányok-, annak prófétai jelentésül, hogy Krisztusban osztályrésze van mindenkinek, aki benne igazán hiszen." Sőt mondhatnók, még azoknak is, kik benne nem hisznek, ha azoknak, kik őt megtagadták, megfeszítették és ma is eltiporni akarják osztályrészükké lesz Krisztus.

Tehát semmi kétség, nincs az iránt, hogy a vegyes házasságok felett ép úgy őrködik az isteni Gondviselés, mint a vegyítetlenség felett.

V. fejezet.

A házassági tilalmak.

A "tisztá nemzetség", vagy a fajbiológusok kifejezése szerint a fajtisztaság kitermelése megóvása s fentartása céljából az őszövétségi törvénykönyv igen hatásos, radikális, gyökeres intézkedéseket léptetett életbe. Eltekintve a házasság szentsége ellen elkövetett vétségek büntetésének mózesi szigorától, az Ige-törvény fontos tilalmakat állított fel a vérségi okokból nem kívánatos, veszélyes házasságok megakadályozására. Amily általánosan kötelező volt a házasság, époly féltő gondnal őrködtek a zsidók annak megkötése felett.

- M. III. 18. 7. Evégből tilos volt a közeli rokonok között kötendő házasság, sőt mi több ez a házassági tilalom még a ~~testvér~~ törzsbeliek között is fennállott, ha nem is oly mértékben, mint az idegenekkel szemben. Izrael fiai esküvéssel fogadták, hogy nem adnak saját lányaikból feleségeket a megmaradt Benjamin törzsbelieknek.
- Bir. 21. 1. A leviták közé semmi idegennak nem volt szabad vegyülnie, más törzsbeli nem viselhetette a papi tisztséget. A papok házasságánál irányadó elv volt, hogy házasságával ne keverje nemzetségét a köznép közé! Hasonlóképp tilos volt más népekkel összekeveredni akár házasság révén is épugy mint tilos volt a szántóföldet különféle magokkal elvetni és kétféléből szőtt ruhában öltözködni. Jozue
- " 19. 19. ujjalag eltiltja a nemzetek tévedéseihöz való ragaszkodást és a velők való házasságot. S midőn a zsidók eltértek a szabálytól a próféta szemére veti az izraeli népnek, hogy nagy áron keresték az idegenek barátságát. Szántalan helyen fordulnak elő figyelmeztetések, parancsok, melyek az idegen nemzetiségű nők behozatalát s a velők való házasságot tiltják.
- Jer. 23. 12. E szigorú tilalmak mellett voltak mégis némi könnyítések is. Így pl. mostphatestvért szabad volt elvenni feleségül az akkori általános szokás szerint, mint a hogy Ábrahám felesége Sára, Ábr-
- Ezek. 16. 3. - 23. 19. rakám atyjának, de nem anyjának leánya volt.

- M. I. 20. 3. j. - 20. 12. Szabad volt továbbá a harcban elfogott nőket feleségül venni, a kananeusok kivételével, mert ezeket meg kellett ölni.
- M. V. 21. 10. 7. j. Később ez a tilalom megszűnt. Szabad volt moabita és amonita nőkkel összeházasodniok. Különösen a babiloni fogság idején aláhanyatlott a vegyítetlen házasságok állapota, miért is Ezdrás, a
- " 23. 2. j.

Szerény irástudó, a mózesi szertartások és Izrael országának helyreállítása idején az engedélyezett vegyes házasságokat is eltiltotta, de ugyanekkor ez a tilalom nem csak a házasságra, hanem a kamatszédésre, a közlekedésre, a barátságra és minden viszonyra kiterjedt.

Ezv. I. 9. 1. j.
II. 13. 2. j.

II. 13. 26.
II. 13. 24.-
I. 9. 14

Ezen szigorú rendszabályok célja az volt: 1./ a bálványozás és az ezzel kapcsolatos erkölcstelenségek megakadályozása. 2./ a nyelvtisztaság fenntartása, 3./ a vértisztaság fenntartása. A mózesi tilalmak célját pedig ezekben foglalja össze az íráseztelmező: 1./ A házassági tilalom célja volt, hogy a családok közelebbi kapcsolatba jöjjenek s az egész nép egy családdá egysüljön. 2./ hogy a vér elfajzása megakadályoztassék és végül 3./ hogy a helyes társasviszony megőriztessék.

M. III. 18.
2. j.

Köviden összefoglalva a tilalmak célja a vegyitetlen házasságok kötése volt, a könnyítések pedig a vegyes házasságokat eredményezték.

V. fejezet.

Összefoglalás.

Összegezve az ószövetség házassági intézkedéseit, melyek a mi házassági jogunknak is alapját alkotják, a következő tételket kapjuk:

1./ A legelső isteni parancs teljesítése annyira általános és erkölcsileg kötelező volt, hogy másféle életviszonynak nyoma sincs az ószövetségben. a házasságon kívül. Általánosan egy férfi és egy nő szövetsége volt a házasság, melyet később a módosabbaknál kibővített az ágyasság intézménye, majd a több nejlőség, s végül a soknejlőség /hárem/. Kezdetben felbonthatatlan viszony volt a házasság, később divatba jött a váláslevél mellett való elbocsátása a nőnek, a válás.

2./ Az ószövetségi törvénykönyvnek a Tórának számos helye intézkedett arra nézve, hogy a zsidók csak önmaguk között házassodjanak és szigorúan tiltották az idegenek, a nem zsidók, a pogányokkal való keveredést. Egyetemes elv volt tehát a vegyitetlen házasságok kötése, de ez az elv nem tudta a vegyes házasságokat kiküszöbölni sem megszüntetni. Ennek kettős célja volt t. i. a/. az, hogy a tiszta religió, a mózesi vallás a szomszéd népek bálványozásával s erkölcstelenségeivel meg ne fertőztessék, és b/. az, hogy a zsidóság népi egyedállósága biztositassék s megóvassék. Minthogy azonban a vallási szertartások és hitbeli kinyilatkoztatásoknak lényeges hányadát képezték a vérségi, rokonsági kapcsolatok kérdései, ezt kell mondanunk, hogy vallásos életüknek központjában állt a rokonság, vagyis zsidóság vallási rendszabályakkal

Eszter 10. 3. körülbástyázott "faj" olyan, minő ismeretlen fogalom a kereszténységben. Tehát ha azt mondjuk, hogy a választott nép hivatása volt a tiszta vallás fenntartása felett őrködni, akkor ép oly joggal mondhatjuk azt is, hogy az óvallás célja volt a tiszta fajiság, he-

lyesen tiszta nemzetség felett örködni. És hogy az utóbbi emi- ne-
 masebb célja volt az előbbinél, mutatja, az a körülmény, hogy a tisz-
 ta vallás megővése nem sikerült, de a tiszta nemzet kialakítása na-
 gyon is sikerült. A zsidóság sok ezeréves története igazolja, hogy
 a vegyített házasságok mellett is lépten-nyomon elpártolt az
 igaz Istentől, a Jahvétől és a szomszéd népek bálványozásaihoz haj-
 lott és folytonos hűtlenségét nem győzték léggé ostromozni a pró-

Oz. 8.17. j. féták. Nevezetesen a pusztában való negyven éves vándorlásaik
 idején teljesen elzárva minden más néptől csupán önmagában házaso-
 datott, tehát a legteltjesebb vegyítetlenségben élt, a bálványozás-
 tól, pártütéstől, a más vallási bűnöktől mégsem szabadult meg. Volt
 idő, midőn a Tóra végkép elveszett és évszázadokon keresztül tör-
 4. Kir. 11. 12. vény nélkül éltek. Végre is a Megváltó keresztre feszítésével még-
 22. képen kegyvesztett lett, az Ur előtt, ki az eleve kilátásba helye-
 zett gólt kiszabta rájuk és a nemzetek közé szórta szét őt. Ez-
 zel beteljesedett rajta a hitéleti nagy katasztrófa.

Nemzetisége, fajisága azonban úgy megerősödött, hogy még a
 teljes szétszórásban sem assimilálódk, hanem mindenütt megtart-
 ja önálló népi karakterét évezredekig keresztül.

3./ Vajjon azért az Ur nem érte el célját az igaz religió
 fenntartásában? Távol legyen! De ezt a célját nem a testi házasság
 által érte el, mert nem is ez volt a célja, a házasságnak, ha-
 nem a szellemi házasság, a tanítás és a hitre való újraszülítés
 által. Sőt inkább vallási rendszabályok védtek a családot, és annak
 minden magasabb rendű egységét, melyekből keletkezett a nép, a
 nemzet, a társadalom teste ugyanint ezt az Egyház is értelmezi. A
 Oz. 11. 2. j., Mikor Izrael nemzetté kezdett fejlődni, jó akarattal voltam hoz-
 zá! "Ezt a nemzetté való fejlődést célozta az Ur a házasság ál-
 tal nemcsak a zsidóságban, mint jelkőben, hanem minden más népben
 is és a tények annak az eszmének felelnek meg, nem pedig a vallási
 érdekeknek, mely ugyszólván minden pogány nemzet kebelén be-
 lül más ép egy, mint a zsidóságban is folytonos ingadozásnak és
 hűtlenségnek és elpártolásnak volt kitéve. A vallási parancsoknak,
 szertartásoknak volt tárgya és terjedelmes anyaga a vérség, a ro-
 konság ügye, ép úgy mint a katonáskodás, vagy a földbirtok, sőt a
 pénz és csak ezek ellenértéke volt az istentisztelet, úgy amint
 ezt a szövetség szavai is világosan kifejezik: "Ti népem lesz-
 tek és én Istenetek leszek!"

Ezt az eszmét nem csak természetes következtetésből is-
 merjük, hanem az Ur világos kijelentéséből, melyeknek értelmében
 az Ur megsokasítja ~~mindet~~ a *homonokot* Ábrahám ivadékát és a nem-
 zetek atyjává rendelte őt, nejét pedig sok és nagy nemzetek any-
 jává rendelte, de nem a testi ivadékok, hanem a lelkiek által, mert
 hiszen olyan korban adta nekik a gyermeket, midőn az természeti
 - 18.12. uton lehetetlen volt, késő vénységükben. A testi viszonyból szár-

mazott Izmael, az Ágártól született fiú, illetve anyja előképe volt a szolga egyháznak az ószövetségnek, Sára pedig az ígéret, Isten szava által anyává lett asszony, jelképe lett a szabad az Istennek választott egyháznak, az ujszövetségnek, az igazi szellem-religionak!

Gal.4.23.

Maga Krisztus Urunk is világosan tanítja, hogy Isten ország-

Ján.3.3.

ának tagjává nem a testi, hanem a szellemi újjászületés által

- 1.13.

lesz az ember, mert Isten fiai, nem a vérből, sem a test ösztönéből sem a férfiu akaratából, hanem az istentől születtek. Isten fiaivá

u.o.21.j.

a test szerint született emberek csak a hit, az újjászületés által lesznek. Ha a hitre vonatkozó vegyítetlen házasságok által kívánta volna Isten az ő igaz tisztelőinek számát szaporítani, akkor azon az elven a pogányok üdvözülésére soha sem kerülhetet volna a sor, ami merő absurdum. Azért is gondviselés-szerű a házasság testi vegyítetlenségének kívándága, hogy a népek, nemzetek, fajok élete s fejlődése vallási elvek alapján irányítható s mert ellenkező esetben következik a nemzetek végső tusája, az emberiség öngyilkossága, mivel az egyházat érne a vád és felelősség, ha a fajelhélettet vallási jellegéből megfosztani engedi.

Napnál világosabb tehát, hogy az ószövetségben sem a testi születés által kívánta Isten az ő valódi tisztelőinek seregét, számát szaporítani, hanem ez isteni törvények elsősorban a "nemzet" érdekeit szolgálták és nem az egyházét.

II. Szakasz.

Is Fiunak.

I. fejezet.

Az isteni erények.

I. tétel. A hit.

Szólnunk kell ezen erényekről azon szoros kapcsolatnál fogva, mellyel a reversális kérdéshez fűződnek, mert a hit mineműségében találja magyarázatát a reversális rendelkezésére, mondván, hogy a különféle hitbeli állapot károsan befolyásolja a házasság viszonyát, a szeretet s főként a gyermekek nevelését. Ezért ez utóbbi fogalmakra is ki kell terjesztenünk vizsgálódásunk körét.

Az ószövetség érzéki rendszere könnyen nélkülözhetővé tette a hitet, s az ujszövetség annál inkább kifejlesztette azt, mert a szellemi Jeruzsálem szolgátlaként az isteni Mester a hitet tette le fundamentumba. Itt aztán bő tere s szerepe van a hitnek s annál inkább nyomul előtérbe az ő fontossága s jelentősége, minél inkább tűnnek a testi szemek előtt az érzéki jelképek. Így nem csoda, ha gyorsan találkozunk a lelki élet újabb korában, az ujszövetségben az igaz hit és tévhit fogalmával. Már szent Jeromos Izrael két országát, Judát és Izraelt is igazhitű és tévhitű keresztényekről értelmezi.

Ezek.23.4.j.

Krisztus Urunk ugyan ilyen megkülönböztetéseket nem tesz

A hit életét u.i. nem szabja az arasznyi földi lét szűk korlátaival mární. Lelkünk végtelen, + ki tudja hogy a végtelenségnek melyik hitjelzójére helyezi ki hitünk valóságát a bölcs gondviselés!

sehol, ellenben mindenütt a hit erejét, terjedelmét, egységét hangsúlyozza. Beszél kicsinyhitűekről, ~~nigam~~ hitről, mint a mustármag, és olyan hitről mely a hegyeket elmozdítja helyükből. Főpapi imájában azt a hitet emeli ki, melynél fogva tanítványai elhitték, hogy az

án.17.8.12. Atya küldte Krisztus Urunkat. Azért könyörög ugyanott, hogy egy

14. legyenek apostolai, t.i. mint az Egyház tanítja a hiában és szere-

u.o.21. tetben. Mifőn csodálatos gyógyításait eszközöli, a hitet hangsúlyoz-

u.o.20.j. za, mely a gyógyulás lehetőségére vonatkozik. Mindégy, hogy mit hisz az ember, csak hittel kérje Jézus nevében azt, és az Atya megadja.

Ugy látszik tehát, hogy a hitben nincs tévedés, a katekizmus meghatározása szerint sem, mert hiányt tesz, mint igaznak tartani, amit más mond és pedig azért, mert ő mondja. Ez a meghatározás kizárja a hitből a tévedést, így tévhitről még kevésbé lehet beszélni az újszövetségben, mint hitről az Óban. De lássunk ez érdekes kérdésben még néhány megjegyzést az Egyház Bibliájának lapjain.

Ezt. Pál a szeretet himnuszában azt írja, hogy a szeretet

Kor. I.13.7. minent elhisz. Az értelmező ezt ugyan csak arra szűkíti, hogy a szerető minden jót hisz embertársairól. Sajnos! De nem csak a jót, a rosszat is el kell hinnünk, ha elhiszük a menyországot el kell hinnünk a poklot is. Nagyon könnyen lehet u.i. igazolni, hogy a szeretet foka szerint a hitnek nincs határa a lehetetlenségek országá-

Mát.17.19. ban sem. Így a gyermeki lélek minden fentartás és kétkedés nélkül száll a hit szárnyain a mesék tündérorszáiba és kalandotik a kedves mesemondók képzeletével szabadon úgy, hogy e mélységes hit szemléténél a mesélők maguk is elhiszik azt, mit mesélnek, különben elvész a mese varázsa. S nem hiába nem alaptalanul mondja az idvözítő, ha nem lesztek olyanok mint e kisdedek, ha nem lesz oly gyermekdeden korlátlan a hitetek, nem mentek be mennyek országába. Ezt a mindenre kiterjedő, ezt az egyetemes, katolikus hitet annál bátrab-

Luk.1.37. ban tehetjük magunkévá, mert Istennél semmi sem lehetetlen, így bármely ige, bármely mondás megfogant, megtestesülhet. - Ha látszólag hitünkben tévedtünk, ez nema hitre, hanem az időre vonatkozik, mert Krisztus tanítja, hogy nem reánk tartozik tudni az időt és körül-

Csel.1.7. ményeket, amelyek közt Isten kéréseinket, hitünk anyagát teljesíti.

Mát.21.22. Ismét mondja mindent mit hittel kérünk az ő szent Atya nevében, megadja nekünk, de nem mondja nikor, ezt teljesen Istenre kell bíz-

Mát.8.13. nunk a lényeg az, hogy a hit bírassá változik az Isten által elren-

" 9.25. delt órában, tehát beteljesül ezen ige szerint: " Legyen neked a te hited szerint, " - Amint hittel úgy legyen neked. Ez az Isteni Gondviselés kegyessége, mely minket a hit által a teremtés tényezőivé tesz, azért a tekintetben is mondhatik " hogy istenek vagyunk " Ő Isten kimondhatatlan bőkezűsége és jósága! Azért a hitet emberi kishitűséggel guzsba kötni nem szabad! Ha egyre jobban terjed a meggyőződés, hogy e tekhika előtt nincsenek akadályok, miért szabjunk korlátokat a hitnek, mely mindenestre istenibb erőny a mérnöki tudománynál. Hiszen azzal, ha elhittem valamit, bármily absurdum legyen az, nem sérthettem semmi erkölcsi szabályt még akkor sem, ha esetleg

feltéve, de nem engedve tévedtem hitemben, de bizonyosságot tettem szeretetbmről, s minél képtelenebb a dolog, az állítás, amit elhittem annál nagyobb volt a szeretetem, ellenben ha nem hittem el valamit, nem nyertem semmi erkölcsi értéket, de bizonyosságot tettem arról, hogy szeretetem tökéletlen, vagy tettetéssel való szeretet. Mint-
 Rom.12.9. hogy pedig a hársz ástani erény között legnagyobb a szeretet, mert örökkévaló, ezért inkább a kisebb értékben szenvedjük a csorbát, mint a nagyobbban. Azért csak abban az egy értelmezésben lehet egy a hit, mely mindeure kiterjed, de mihelyt válogatunk a hitben, azonnal felbomlik a hit egysége. Am abban a szeretetben, mely mindent elhisz, a fogalom természeténél fogva ez a hit egy. A tévhit tehát csak a subiectivitasban létezik, az objectivitasban pedig nem. Azaz ha egyik a másikat tévhitűnek mondja bizonyosságot egyik sem szolgálhat a maga hitéről szóval, vitével, mert a hit igazolását egyedül a hit ura teheti és fogja megtenni akkor, midőn a hit képei az utolsó ítélet napján a maguk valóságában meg fognak jelenni.

2. Tim.2.14. Ezen okból fogva tiltja el az apostol a hívők között a mindenféle szövitést, mint cállalan dolgot, mert minczen hitnek meg vannak a maga mártirjai, de egyuttal hőhérai is, lévén mártirok azok, kik hitükért vért is szívesen ontják, mint az a bramín, ki hitbelo felhevülésében önként az áldozati tűz lángjába veté magát, és eleven megfirté önmagát: Hőhérai pedig azok, kik másokat minden lelkiismereti furdallás nélkül ítélnek máglyára vagy kőpadra azért, mert más hitet vallanak. Krisztus szelleme azonban az őt elítélő s kereszto alatt örvendő tömegért is imádkozik és bocsánatát, a megváltási vérenek harmatát hullatja reá.

Ha pedig Krisztus tanítása szerint a szeretet legmagasabb foka az életfálázásban áll, akkor ennél alacsonyabb az a szeretet, mely "mindent elhisz"- felebarátja közleményeiből. Ebből távolról sem következik, hogy meg is tegyek mindent, amit elhittem, viszont következik, hogy a beszélő a hitet kívánó szigoruan felelős a maga közléseiért, mert irva van, hogy minden hiábavaló ígéért felelősségre fogunk vonatni és számot kell adni arról. A hívőnek nincs semmi sanctiója, bármily tévhitűnek is nevezzük őt, de sanctiója van a beszélőnek, a közlőnek, nemcsak a szentírás, hanem a mai szigorított sajtójogi novellák értelmében is.

Két kijelentés szabályozza tehát a hit szerint az embereknek egymáshoz való viszonyát a lelki életben egyik: legyen nekem a te igéd szerint, ez az igecszelekvés egyetemes életparancsának irányítóje, a másik pedig ez: legyen neked a te hited szerint, mi minden más állás ontón levő lélek elintézése, melyben megszünik minden harag, indulat és ellenkezés. A t védés nem a hitre, hanem az ismeretre, a tanításra vonatkozik. Urunk ezen szavai szerint, melyeket a szedlucenyokunk adótt Tévedtek, nem tudván az írásokat

Mát.23.29. de az Isten erejét.

Egyanezen szellemben szól a zsoltáros mondván: Ágyékaim Zsolt.37.8. telvén csalatkozásokkal; nem a hit, hanem az empirikus tudomány,

u.o.9.j. az ismeret velejárója a tévedés. a testiségből ered a bulgaság a
Róm.7.14.18. a tévedés és ebből minden nyomor, a hitből pedig, mi lelki vonás szár-
mazik az életető erő. Ugyanezt megerősíti az Egyház ezen magyaráza-
Mát.11.6.j. ta: "A keresztény nem hallgat a test és a vér csillító szavára, csa-
lodható részére." Ami a hitnél a csalódás látszatát kelti, nem a
tévedésnek tudható be, hanem a kétkedésnek, Jézus szavai szerint: "mi-
ért kételkedtél?" és e miatt reményeink elmerülnek már itt a földi lét hullámai alá.

2.tétel.

A szeretet s a remény.

A szeretetet nem lehet elválasztani a hitből, mert a szeretet magába foglalja a hívést is, mint másutt a hívés a szeretést. Ezt Krisztus szavaiból következtetjük: "ha ti engem szeretnétek, úgy bizonyára hinnétek is nekem. Az isteni erények szentháromságába természetesen beletartozik a remény is, ezek a valóságban soha sem jelennek meg külön, éppen azért az Atya Fiú és Szentlélek is elválaszthatatlanok egymástól. Az ő kisugárzása az erények, származván különösen az Atyától, a szeretet, a Fiutól a hit, a Szentlélektől pedig a remény.

A szeretet adja meg a teljes tiszta egyesülést az embernek Istennel és embertársaival, amint írva van: aki szeret Istentben

Luk.12.11.j. van és Isten benne ami természetes is, mert Isten a szeretet maga,

Ján.1.1. éppen úgy, mint az Isten az Igé.-ezért az apostolokkal együtt

Kor.1.13.bek. az Egyház azt tanítja, hogy a szeretetre kell kiváltképpen törekednünk, az az erény pedig jóakaró érzelmben és jóakaró testben mutatkozik mindenki iránt. Ezt még egyszerűbben fejezi ki a másik

apostol mondván, hogy ez a szeretet, hogy az ő parancsai szerint éljünk, tehát a-két szeretünk, annak kívánságait teljesítjük.

Ján.11.1.6. Isten iránt Istennel, ember iránt embernek beszédét teljesítjük,

I.27.5.3. Ján.13.29. mit más helyen az Írásnak igecselekvés névvel látunk megjelöl-

Luk.7.10.j. Gal.5.17. vo. Röviden tehát az a legfőbb meghatározása a szeretetnek, hogy a szeretet igecselekvés, ami igen logikus, mert ha a szeretet elméletben, lélemben mindent elhisz, úgy gyakorlatban mindent meg

is csinál, kivéve a bűnt. Ezért Krisztus Urunk csak egy helyen tiltja a hitet, t.i. a világ vége előtt nagy erővel jelentkező sá-

Mát.24. táni szellemeknek, kik megtéveszteni igyekeznek beszéddel és csodák-
kal, ha lehet, még a választottakat is. Eppen így csak a bűncselek-

vésre nem vonatkozik az igecselekvés, különben minden lehetetlen-
ségre éppúgy, mint a hit. Így követeli Krisztus hivatottait, hogy adják

oda ha kéri az inget, a palástot és tartsuk másik arcunkat is a csapásra, ha egyiket megütötték, ne álljunk ellen a gonosznak, ne

csak a karátot hanem a kölcsön adott tökélet se követeljük s így to-
vább a lelkiesség minden zugában, mik képtelenségeknek látszanak ami

polány természetünk előtt. De ő ezeket nem tartotta képleteknek,
hanem komoly valóságnak.

Az igaz hit az isteni parancsok elfogadásában, úgy az i-
gaz szeretet azok megtartásában áll. Az Egyház magyarázata sze-

Ján.1.5.2. Luk.7.10.j. rint is nem annyira a külső istentisztelet, mint a szeretetnek

belső szent érzelme van parancsolva s ha e szent érzettel bírá-
ták volna a ferizeusok a Mózes székén ülők, akkor Krisztus tanítvá-

nyait is ártatlannak ismerték volna el, midőn az egyes hagyomá-
nyokat s szertartási szabályokat látszólag megtörtették, u.i.s

ezért nem ítélték volna meg őket. Aki tehát az istenszolgálatot és

a felebaráti szer~~etet~~ tartja szem előtt az nem töli fel a szombatot, sem Isten s az egyház törvényeit, hanem megasztosabb módon megszenteli! Ugyanez az értelme annak a tanításnak, hogy a szelíd nem sérti meg az igazságot, valamint annak is, hogy engedelmesek legyetek, minden emberi teremtménynek az Istenért lévén az engedelmisség példás igecselekvés. Ezért az Egyház magát olyannak mondja, melynek hívói részére csak áldása van sőt ezt még a nem hívók részére is kiterjesztá.

5. fejezet.

Az isteni erények terjedelme.

Minden mi isteni, vég elon. Az ember, mint véges teremtmény csak véges módon foghatja fel és gyakorolhatja az isteni erényeket. zért tökéletlen a mi hitünk, reményünk és szeretetünk is. Időtartás tekintetében a hit s a remény is csak ideiglenes, mert a hit s a remény tárgyainak teljesedésével mindkét erény megszűnik, a szeretet azonban örök, mert ereje a siron túl is tart, sőt fokozódik s tökéletesedik úgy, mint az Egyház tanítja a hit látás-
I. Kor. 13. 13. sa lesz, a remény bírassá a azért a legnagyobb a szeretet, mert örök. E három szent erény teszi bennünk az új embert, amennyiben a hit felvilágosítja és meghodítja elménket, a remény, mely az öröklővaló jókat várja megerősít minket az élet viszontagságai-
Kor. I. 13. 23. j. titja azt és Istenhez csatolja.

Az erények szabályozzák nemcsak Ist néhez, hanem embertársainkhoz, sőt a földi, anyagi dolgokhoz való viszonyainkat, de különösen a házastársak helyes kapcsolatát, midőn a hit elismeréssel fogadja az egymásnak tett titkos és nyílt vallomásokat, a remény ezek teljesítését várja s a szeretet ezekben építi a családi fészket és pedig oly tartós anyaggal, hogy azt az idők viszontagságai egy életen át sem képesek szétrombolni.

A szeretet kiterjedésére nézve már az öszövétség megállapította, hogy felebarátunkat úgy kell szeretnünk, mint önmagunkat, tehát a szeretetnek mindenki-re ki kellett terjednie. Ezt a szabályt az öszövétség szive csak a zsidó hitsorsosokra, azaz nemzetbeli-
Mát. III. 12. 18. ekre korlátozta s megengedte, sőt meghagyta az ellenség gyűlöletét, mit Krisztus Jank kifogásolt a farizeusi tanítmányban s nemcsak visszaadta a szeretet eredeti szüzi tisztaságát, hanem azt heroikusá tette az ellenség szeretetének proklamálása által.
Mát. 5. 43. Arról így ír az értelmező: "Az akkori idők irástuói azt állították, hogy csak a zsidók tekintendők felebarátokul, s nem egyszer-
Luk. 6. 27. mind a pogányok, ezeket mint ellenségeket gyűlölni kellett. Ezért a
Rom. 12. 20. - 23. 34. - 13. 9. kat. gyház a szeretetet kiterjeszti nemcsak a zsidókra, hanem a
Csel. 7. 59. pogányokra is írván: "Begyts minden emberen, akin segíthetsz és ta-
Luk. 10. 22. j. nuld meg ebből, hogy minden ember felebarátod, mert zsidók és po-
Luk. 10. 28. j. gányok hivatalosak az örök életre amint, hogy a zsidók és pogá-
Zsid. 9. 20. j.

- Jel.10.9.j. nyok egyes lése nemcsak az éjben, hanem itt a földön be fog kö-
vetkezni az üdvösségre, a hitre s a isteni erényekre val. köl-
Rem.11.17.j. csónos segítség által t.i. a zsidók s pogányok, ezek viszont a zsi-
dok által vezéreltetnek az igazságra. Az által pedig, hogy a zsi-
dok és pogányok egyesülésének útja meg van nyitva az egy hitre és
Ef.2.13.j. egy szeretetre közelednek, mindez válasszal leonlott.
Csel.10.31.j. . kat. Gyűlés tanításából tehát világosan áll. előttünk ez
istenti erények képe és természet, s ezzerint már emberi felfo-
gásban is észlelhetjük azok határtalan magasságát, szépségét és igaz-
ságot, nemcsak annyiban, hogy minden embert becsapozhatnak, hanem
főként azon életben, hogy a szeretet az ellenségre, a pogányra,
a sévítőre is kiterjed. Ez pedig a nemesség s tökéletesebb, a ke-
resztényi s boldogság alaka s megnyilvánulása a szeretetnek, nem
pedig az, hogy csupán a hitcsorcsókra szorítkozik Krisztus azon
szavai szerint, mert ha azokat szeretitek, kik ti is szeretnek,
Mát.5.46. minek jutalmatok lesznek? Ha azt eszelekszitek a vámpírok is? Ezt t.i.
a legalsócsányabb érzelmű, legközelebbesebb emberek a kenénysziv-
őné és hasonló vámpíroknak is magyarázik. A vámpírokat a romai-
Mát.5.48.j. aktól közönségesen csak ilyféle zsidók vállalták el. Gyeljük be-
hát a mi kat. szeretetünkre, hogy annak gyakorlása meggyőzzék a tani-
tás nemes tisztaságával, mert ha szeretetünk blykőréből kizárjuk a
keresztény felekezeteket, u. a. tévhitűeket, akkor ezen a ponton
vis. zaestünk a farizeusi mentalitás tökéletlenségeibe, melyeknek
a keresztény főként a katolikus felfogásban sem a jogosultságak
nincs.

III. fejezet.

A vége.

- A összes erények, így az isteniek is, ezekből csupán,
hogy általán az ember távolabbi célját elérje. Ezek között a végső
helyet emberi szemmel a kívül okoztatás a, amén felfedezni lehet
az, mit a betlehem-i angyalok énekében előtt tudunk az isteni
Luk.2.14. kegyesség. "Istennek dicsőség és békeség a jóakarása embernek."
Isten dicsőítése által, részben már itt a földi életben
is élvezhetjük némiképen a békét, de az nem a tökéletes ép. en ugy,
mint ahogy a mi gyaró istentiszteletünk sem tökéletes. Isten di-
csőítése, tisztelete végcélja Istennek az 3 teremtményeire nézve,
Jan.12.14.j. mert Istennek meghódolni az 3 rendeltetésük. A béke is kétféle:
Krisztusé s a viláé. A kettő között lényeges különbség van, mit
így fejez ki az évszótó. Az én békémet adom nektek, nem úgy adom
mint a világ, mely pénz, vagyon, egészség s az anyagba vetett
bizalom al rak palotát heverő fészéknek. - az enni békeje csaloka,
mert má. itt az életben mindig meggyőződik a zsidó b. kétlensége
nyugtalanossá válik. Az a béke azonban, melyet Krisztus ad,

- meg nem szűnik soha, csak fokozódik, csak egy feltételtől függ t.i. hogy az ember érdemes legyen rá. Azért rendeli tanítványainak e köszöntési formát: "Békesség e háznak," midőn bemennek a szíves házigazdához." És ha méltó lesz az a ház, rája száll a ti békeségtek; ha pedig nem lesz méltó, a ti békeségtek visszatér hozzátok. - A keresztény érület az igazság gyakorlásában s a béke fenntartásában áll, azért arra kell törekednünk, mi békeségre és kölcsönös épülésre szolgál, mint az apostol is mondja: "Legyetek békében mindenkkel és szentségben, mi nélkül senki sem láthatja meg az Ient. És máshol: "Krisztus békéje uralkodjék a ti szíveitekben." avagy "az Isten békesége, mely felülhalad minden értelmet, oltalmazza meg szíveteket és értelmeket." Ez a béke idézi elő a boldogságot, mely a Krisztussal való egyesülésben, bizalmas viszonyban tartatik fenn. Ennek a békének folytonos megtartására főeszköz az Isten igéjével való készséges foglalkozás.
- A kereszténység, mely a békeséget már itt a földön biztosítja a földi élet után az örök boldogság koronáját nyújtja jóakaratu gyermekeinek. Ennek a keresztény érületü életnek programja: "Egyéb-iránt atyámfiai, ami igaz, ami tisztességes, ami igazságos, ami szent, ami szeretetre méltó, ami a jó hirt szerez, ami az erényhez és dicséretes fegyelemhez tartozik, azokról gondolkodjatok." Ez a "szent élet" regulája, miáltal Krisztushoz lehet tartozni, ez pedig az élet végcélja, minden egyebet csak eszköznek kell tekintenünk, hogy minket ezen célhoz segítsen.
- Ezt az emberileg legtökéletesebb célt csupán egyedül és kizárólag a szeretet által lehet megvalósítani s így kíváltképen szeretetre kell törekednünk, mi jóakaró érületben és tettekben mutatkozik mindenki iránt. A szeretetben minden szakadás, eretnecség bűn és tévtanítás összeomlik s marad egyedül az igazság mindörökké.
- Az alap Krisztus, melyen az emberek közötti testvériséget Zsid.2.17.j.fel lehet é iteni.: "A kölcsönös szeretet szüntelen meg legyen bennetek, mert a szeretet befödözi a bűnök sokaságát. Ezáltal nyerjük meg a hatalmat az Isten fiaivá lenni t.i. a hit és szeretet által, mert ezt a két isteni erényt nem lehet egymástól soha elszakítani. Aki szeret, az hisz, a hívő pedig szeret is.

III. fejezet.

A nevelés.

A kifejtett keresztény érülethez és célhoz csak megfelelő nevelés által lehet eljutni. Különleges nevelési eljárás szükséges hozzá, mert a világi iskoláztatás nem alkalmas az istenes érület s a végcél felé való törekvés teljes kifejtéséhez. E kétféle nevelés lényegét hatásaiban tudjuk legjobban megkülönböztetni különösen napjainkban, midőn az az u.n. zsádókérdés által felszínre kerül. Ez a

1938.okt.30. nép t.i.mint azt marcsamagyari Molnár Dezső dr. a Magyarországi hasábjain kifejtette a Tóra által olyan nevelésben részesül a családban, az iskolákban, hogy gyors tempóban tud az élet minden terén érvényesülni és népesedési arányszámán felül messze túlszárnyalja a nemzeteket a jövedelmező munkákban úgy, hogy ezek nem lévén velők versenyképesek / csak arószakos intézkedésekkel tudják őket vissza - szorítani.

ennek a titka pedig csupán a nevelésben van, mely a zsidók-nál az Istentörvény által már a családban megadja az alapot, holott nálunk keresztényeknél ez a Tóra iskoláiban csak csontjaiban és élet-kéntelenül működik.

Pedig az öszövétség részle és utasításokat ad a szülők-nek ezen nevelési rendszer bevezetésére és ki-alkítására. Az öszö-vetség pedig minket is kötelez e tekintetben teljesen és maradék nélkül, lévén az nekünk is éppen olyan szent könyvünk, mint a zsidók-nak.

Az öszövétségben megparancsolja az Úr, hogy a szülők tanít-sák gyermekeiket az isteni törvénykönyv minden szabályára. Midőn a szülők teljesítették ebbeli kötelezettségüket, a vallásos buzga-lom mindannyiszor fellángolt, midőn pedig elhanyagolták, a nemze-dékek buzgalma is visszahanyatlott.

M.V.13.6-10. 18.20. Zak.13.4.j. -- 14.17.j. Ez a nagy felhevülés az Isten törvényei mellett az utolsó időkben fog tetőpontjára lépni, midőn oly nagy lesz a buzgalom a ti-bizta tanítmány mellett, hogy magok a szülők hajtják végre a halá-los büntetést gyermekeiken, mit a törvény kiszab, ha kísértésbe jön-nének az ellen tanítani s ennek a tökéletes nevelésnek lesz a következménye, hogy az egész föld tele lesz az Úr tisztelőivel.

Az Igyház már ezen helyek olvasásánál alkalmat vesz mag-nak arra, hogy hasonló szellemű tevékenységre buzdítsa a saját hi-veit is, többek közt pl. így magyaráz: "A szentírás gyakran felhozza a királyok anyjának nevét, mivel a nevelésre nagy befolyásuk volt. Istentelen, bálv nyozó anyák hasonló gyermeküket nevelnek. Jegyezzé-tek ezt meg anyák! hogy gyermekeitek lelki jóléte vagy boldogsá-gának nagy részét ti letétek függ s mivel a kereszténység nektek hasonló szabadságot és jogot adott a férjfelé e nagy jótéteményt háláljátok meg az által, hogy gyermekeiteket keresztény módon ne-veljétek."

Kir.IV.21.13.j. veljétek."

Vagy másképp: "Midőn a szentírák az írástól többször int a szülők tanításának követésére, felteszi azt, hogy a szülők a reli-giót tisztelik és gyakorolják és nincs fontosabb ügyük, mint gyer-mekeiket abban oktatni és nevelni. Boldogok a gyermekek, kik oly szülőkhöz bíznak: de fájdalom! sokszor van eset rá, hogy a szülők gyermekeiket nem az igazi bölcseségre és isteni félelemre, hanem hiábavalóságokra, érzékiségre és a világ szeretetére tanítják, szó-val és példával."

Pléb.6.16.j. A keresztény érzület megerősítése azon üdvös rendszabályok

- Rom.1.17.j.közlésében áll,melyeket az evangéliumok s az ószövetségi törvény-
könyv erkölcsi kódexei tartalmaznak.Ez az érzület pedig külsőleg
u.o.15.j. a jámbor életben nyilatkozik meg.Aki tehát jámbor életet él.igazol-
ja tetteivel,hogy meggyőződésben hit által az evangéliumot az ószö-
vetségi erényben levő rendszabályait "készségesen elfogadja. Ezen
erkölcsi rendszabályok közlésében áll egyuttal a keresztény neve-
lés és pedig a szoros értelemben vett iskolán kívüli s a család-
Kol.1.26.j.kon belüli nevelés, a mondás,az isteni Ige közvetítése Isten és
teremtény,szülő és gyermek között = nevelés. Ennek végeredménye
Kol.1.11.j. a valódi bölcsesség,mely nem a tudás magabúvéve,hanem a cselekvést
való tudás.Vás szóval a jó cselekedetekben való gyümölcsözést az
isteni ismeretben a tudományban való gyarapodás követi.Ez az üd-
u.o.12.j. vösség útja: a szent élet pályája vagyis az ut a tudástól a cse-
lekvésre, a cselekvéstől pedig a fensőbb ismeretre.Ez az ut vagyis
ez a nevelés igen nehéz,mert "már kezdetben is nagyon nehezen bír-
juk magunkat áthozdeni az álbölcsesség csalódásain,még nehezebb ha-
ladnunk az életpálán,miután a jobb ismereteket megnyertük,azért
u.o.13.j. szükségünk van erősítésre onnan felülről,hogy erényről erényre,böl-
csesgről bölcseségre vezéreltessünk." Így a rossz a világi érzü-
let,melynek jele a harag és minden bűn,kiküszöböltetik s a jó,az
Ján.1.3.17.j.istenes érzület szilárdul, s elérjük,vagy legalább is megközelítjük
a tökéletes keresztény eszményét,aki "csak testileg van a földön
az ő kedélye,szive mennyekben mutat,oly érzületű ő, mint Jézus
Filip.3.30.j.mennyekben." S miként az apostol a legszorongatóbb gondok között
is arra törekedett,hogy hívei Krisztus érzületét és cselekvését
Gal.4.22.j. egészen megukévé tegyék, éppen úgy a keresztény anyák os a csa-
ládon belül adandó nevelés által szülxi újra gyermekeiket a keresz-
tény érzületre,hitre és szeretetre az Egyház szavai szerint:"Asz-
szony által jött a bűn e világra,de ismét asszonyok azon különö-
sen,kik Jézussal,hozzá hiven ragaszkodván, a kigyó fejét megtörik
Luk.8.3. a keresztény nevelés áldásai által,melyeknek terjesztésére különö-
sen hivatvák.

IV. fejezet.

A Vegyes házasságok tilalmának bibliai indokolása.

Az eddigi fejezetek csak távlatabbról álltak vonatkozásban
a vegyes házasságokkal,mégis szorosan hozzá tartoznak.

Az egész kinyilatkoztatási szent könyvek során csupán há-
rom helyen találkozunk olyan szöveggel,melyből az egyházi értel-
mező azt következteti,hogy más hitűvel ne keljen egybe a hívő.

Egyik az a hely,hol Ábrahám utasítja öreg szolgáját,hogy
honnét hozzon fiának Izsáknak feleséget.A szöveg így szól:"Es
mondá háza idősb szolgájának,ki felügyel vala mindenre,amije
vala:tedd temporom alá kezedet,hogy megeskeselek az Urra, a

menny és föld Istenére, hogy ne végy fiannak feleséget a kananeusok lányai közül, kik között lakom, hanem az én honomba rokonságomhoz menj és onnan végy feleséget fiannak Izsáknak," E szöveghez fűzött

M.I.24.3. jegyzet pedig így szól: "Te se kelj egybe olyanakkal, ki a legfontosabb, a legszentebb dologra a hitre nézve veled egyet nem ért."

Vessük egybe ez idézeteket az előzőkkel. "Mondá az Ur Ábra-

M.I.12.1. hámnak: Menj ki földedről és rokonságod közül és atyád házából."

u.o.2. "melybe a bálványozás beférkezett," vagy mint Jozue mondja: "A folyóvizet, / az Eufratesen túl, Mezopotámiában / laktak eleintén atyá-

Joz.24.2. itok, Ábrahám atyja Tára és Uákor és idegen isteneknek szolgáltak."

Nyilvánvaló ezen idézetekből, hogy 1./ Ábrahám azok közé küldte szolgáját háztüznézőbe, kik vele a hitre nézve nem értettek egyet; 2./ tehát nem a hitegység lebegett Ábrahám szemei előtt a házasságnál, hanem mint a szöveg kétségtelenül mondja a rokonság, a vérség, az atyafiság, a honiség, fajbiológiai kifejezéssel a fajiság.

Ugyanezt az értelmet fejezi ki az öreg szolga beszéde: "Imádaim az Urat, ki egyenes utra vezetett engem, hogy Uram atyafiának

M.I.24.48. lányát vegyem az ő fiának feleségül. Rebeka bizony ára ép úgy vitte magával bálványképeit mint Rakel, legnagyobb fondossággal rejte-

M.I.31.34. getvén azt.

A másik idevonatkozó hely a következő, "Ház és gazdaság

Plob.19.14. a szülőktől adatnak: az okos feleség pedig az Urtól." E szöveg magyarázata: "mert a bölcseséget és erkölcsi előnyöket, melyek egyedül boldogítanak, csak Isten adhatja. A LXX, Hatvan értelmezők görög fordítása így van: Az Ur az, ki a férfinak hasonérmű assz szont ad. Ezen helyből következtetik a szent atyák, hogy a kath. házastárs hitetlen, vagy tévhitű nővel, úgy viszont kath. nő hitetlen vagy tévhitű férfivel házasságra ne lépjen, mert az ily házasságokban mint szt. Ambrus mondja, általános valódi összhangzás és egyet-

u.o.12. értés nem lehet." Eltekintve attól, hogy a házasságnak nem is az összhangzás s az egyetértés a célja, távol legyen tőlünk, hogy a szent atyákkal vitába elegyedjünk, de ebből a példabeszédből ebből a zsidó közmondásból az egyszerű észjárása szerint, éppen az ellenkező következik, mert ha Isten az, ki az okos nőt feleségül adja, akkor a hitbéli meggyőződés szerint a nőnek ahhoz kell mennie, tekintet nélkül a hitetlen vagy tévhitű férfire, ki őt az Ur nevében vagyis a szeretet jegyében kéri. Ezt az igazságot így fejezi ki a magyar közmondásos példabeszéd: "A házasságok az égben köttetnek, mit az őszövétségi kinyilatkoztatás is igazol, azon eszményképek

M.? tanával, melyeket Isten Mózesnek megmutatott, hogy azok szerint építse a sábert. Ugyanezt igazolja Platts ideológiája, és az emberek általános meggyőződése és szt. Pál, ki a vegyes házasságban élőkre

I.Kor.7.20. azt rendeli, hogy ~~vegyes házasságban~~ éljenek. Ha igaz lenne szt. Ambrus feltevése, akkor az emberek már rég felhagytak volna a vegyes házasságokkal, de mert

ezek folyton köttetnek még a felekezeti nagy tilalnak ellenére is, bizonyosága annak, hogy az egyes házasságokban is megvan az összhang és egyetértés éppen úgy, mint a vegyítetlenekben, mert ezt a viszonyt nem a hit, hanem főként a szeretet szabályozza. Ha pedig figyelembe vesszük ezt a tényt, hogy még az egyhitű emberek között is igen bő skálája van a felfogásbeli meggyőződéseknek, sőt mi több maga az Egyházi értelmezés számtalan helyen megemlékezik pogány érzelmi és felfogású keresztényekről a katolikusokról: azt kell mondanunk, hogy szoros értelemben nincs is vegyítetlen, csak egyes házasság, még az egyhitű felekezeteken belül is.

De nem is célja a házasságnak a teljes nyugalom és béke, hanem az élet feladatainak végrehajtása ennek pedig minden esetben küzdelem, harc, zsörtölődés békétlenség, bajok, szenvedések a nélkülözhetetlen velejárói. Béke, egyetértés sugara csak néha-néha, ritkán s kevés időre jelenik meg a családi élet egén. A családok ezen főfő jellemvonása kiviláglik Krisztus Urunk ezen szavaiból: az ember ellensége az ő házanépe!

De bármint legyen is ez az állapot, hogy lehet a fenti magyarázatot összeegyeztetni az apostol fejedelemeinek szent Péternek ezen tanításával: "Hasonlóképen az asszonyok is férjöknek engedelmeskedjenek, hogy akik nem hisznek is az igének, az asszonyok magokra és elekte által az igének megnyeressenek." látván istenfélő, tiszta életeteket." ~~Oh~~ jámbor asszonyok.

Pét.1.3.1.
u.2.j.

Itt el kell némulnia minden ellenvetésnek és statisztikának, mert ez napnál világosabb igazolása és programja minden egyes házasságnak. Ez egy tökéletes eszmény mely kétségtől is-teni intézkedésre adatott de azt a fenti következtetést nem lehet logice sem igazolni.--

Amilyen szellemben tanított Péter ugyanabban tanított Pál is mondván: "Ha valamely atyánk fiának hitetlen felesége legyen és ez kész vele lakni, el ne bocsássa azt, és ha valamely hívő asszonynak hitetlen férje legyen és ez kész vele lakni, el ne hagyja férjét, mert a hitetlen férfin megszenteltetik a hívő asszony által és a hitetlen asszony megszenteltetik a hívő férfitől által, különben a ti fiaitok tisztátalanok volnának, most pedig szentek.

Mert honnét tudod asszony! vajjon a férfit nem üdvözíthetéd-e? Vagy honnét tudod férfit! vajjon az asszonyt nem üdvözít

Kor.1.7.12.16.hetéd-e?

U.u.8.j.13.j.

Az apostol ezen tanításához, melyet az Ur szellemében, az ő lelke által tett az Egyház a következő magyarázatot fűzi: a gyermekek szentek, "mert a hitetlen fél némileg részt vesz a hívő félnek, szentségében, amennyiben ez bizonyosan mindent el fog követni, hogy azt a kereszténység igazságairól meggyőzze és az igazság által megszentelje. Azonban ha e megszentelés be nem következne, azily házasságból nemzett gyermekek, csupán pogányok lennének, de így ha még nem keresztények is, a kereszténységgel legalább

Ján.17.17.

megbarátkoznak. Hasonlóképpen az anyaszentegyház mai nap is eltűri az igazhitűek és tévhitűek közötti házasságokat, de kötelességül tűzi ki, hogy a hívő fél igyekezzék az igazságról meggyőzni a hitetl. Kor. I. 7. 12.. lent, hogy ez által őt, a házasságot és a gyermekeket megszentelje.

"Ha keresztény fél nem eszközölheti a megtérést, azért ne váljon el, ha a pogány fél nem akar elválni, hanem maradjon meg a házasságban, mert a pogány féllal való házasságban hívott a keresztényre, tehát ebben is maradjon házastársa. Legyenek bármínők a külső viszonyok, mint a házasság is, ezek sohasem gátolhatják a keresztényt abban, hogy hite szerint éljen, mert az igazi keresztény mindenkor él mindenütt ur, mert felismerkedik a bulando dol-
kokon." "Ita. "Néha kint a tudomány, hit a remény, -mert a tu-
domány elen, észak, a hit látás, a remény, viráskor lesz- csak a sze-

kor. I. 7. 12.. retet öröklébe a hit miatt nem szabad a szeretetet akadályozni.

Értelmeztetve az apostol az asszonyoknak, hogy engedelmessé-
gyen fegynek a hitet nélkül annak külső viszonyaira t. i. az ő

hitbeli meggyőződésére, viszont a szeretetet a férfiaknak, mert

ahol az a hit nélkülük külsőre mind a két fél, ott minden jól megyen..

Értelmeztetve, hogy mindinkább szeretetesebb; azért

az szeretet, hogy neki az elrendeltség könnyebb legyen."

Ita! Ita az egyház tanítása a keresztény és pogány házasa-
gban, vajon lehet-e ennél kevésebb a tanítás arra a házasságra na-
ve, -ban mind a két fél keresztény! Is miben az egyház, kimondet-
tan tanítja, hogy zsidóság és kereszténység, kereszténység és pogány-
ság között minden válaszfalat lebontott Krisztus, vajon meggyez-
af. 2. 22.. tethető-e tanítással az, hogy a kereszténységen belül levő feleke-
zetek között új válaszfalakat emeljenek az emberek?

Is ha az egyház egy oldalról megállapítja azt, hogy a po-
gányságnak a zsidóság által viszont ennek a pogányság, illetve a
pogányságból a kereszténységre tért nemzetek által kell az üd-
R. m. 11. 17.. vőre vez. raltatnia, más oldalról a laza és egyszerű lehet-e
az az intézkedés, mely akadályokat gárdit a felettebb istenes cél
keresztélvitélére a kereszténységen belül.

A harmadik hely a következő: "Az asszony- kítve van a tör-
I. kor. 7. 1.. vőre, addig férje él, hogha férje meghal, félaz be-
dül; menjen
férjhez akár, csak hogy az Urhoz, a magyarázat szerint "

csakhogy keresztényhez. Az apostol csak igazhitű keresztényt ért-
bel, mert a tévhitűket, megtilkoltottnak a valyeikbe, kizárni a
Hit. 1. 11. 11. igazságszerűen megparancsolta, annál kevésbé engedte meg, hogy
mással házasságra lépjenek. Azért a kat. anyaszentegyház sohasem
hojgeselte az ily házasságokat, csak eltűrte szükség esetén, .i.
oly országokban, hol az igazhitűek vegyest lakkak a tévhitűekkel,
a közöttük a polgári viszonyoknál fogva alig nélkülözhetők az ily
házasságok. A kat. keresztény ily esetben állító egyházi felsőbb-

I. kor. 7. 12.. s az a rendelkezés kötelezően alkalmazni." A magyarázat iránt
tartozó biztelettel csak azt kérdezheti a szerelen bajába esett
keresztény, melyik országa az a vilá nak, hol nem lakkának vegyest

igazhitűek a tévhitűekkel; hol polgári viszonyoknál fogva mellőzhetők lennének az ilyen házasságok?

Nyilvánvaló ezekből, hogy a vegyes házasságok hatósági akadályozása a szentiratokból is nem vezethető.

V. Fejezet.

A büntetések.

Az ószövetségi vegyesházasságoknál az idegen nő beolvadt a zsidó vallásba és nébbe úgy, mint azt a híres mohabita nő mondotta anyosának Noéminak, a szegény özvegy zsidó asszonynak: "A te néped az én népem, és a te Istened az én Istenem."

Rut.2.16.

Viszont voltak mások kik át sem tértek a zsidó vallásra,

u.o.5.j.

valamint ha áttértek később ismét visszatértek a bálványozásra.

Ezek.II.15.

26.

Az idegen nők általában bűnre azaz bálványozásra vitték a zsidó férfiakat, ezért is tiltották a vegyes házasságokat az ószövetség papjai, kik egyben a nép világi előljárói is voltak. Ezdrás pap ezeket a büntetéseket alkalmazta. 1./ Feddés 2./ Megátkozás, 3./ A férfi megveretése 4./ Megköszintés 5./ megesketés hogy a vegyes

u.o.25.

házasságból eltiltják gyermekeiket.

u.o.24.j.

A megátkozás a közösségből való kizárást jelentette, ehhez a testi fenyegetés is kapcsolódott, mi a zsidóknál törvényes büntetés volt, a vétkek mértéke szerint lévén az ártások száma legfeljebb megváltásig. A megköszintés meggyalázó volt s azt jelenté, hogy azok megokolt az ilyen házasság által meggyalázták.

H.V. 25.2.

6/ Végül azt a papot, ki idegen = pogány nőt vett feleségül és nem akart tőle elválni, elűzte az országból, mint olyat, ki méltatlannak volt az oltárnál szolgálni. Egy titkár meg Ezdrás népét minden idegentől t.i. a külföldi nőktől és férfiaktól.

Nehem.13.29.

Es mit tesz az Egyház revalizálni nélkül a vegyes házasságoknál? Eltiltja az illetőt a szentségekhez való járulástól, mi egyet lenni a hitközségből való kizáráttal a megátkozással, az anatómával, melyben az Egyház magára hagyja a bűnöst, mi legiszorosabb büntetés, ha az ember vétkeire, gonoszságaira hagyaték, mint azt Jeromos mondja. "Nem ártanak és nem öldöklőnek az én egész szent hegyemen, mert betelt a föld az Úr ismeretével, mint a tenger elborító vizeivel." Ha tehát mégis előfordulnak ilyen lelki öldöklések az Isten új országában az anyaszentegyházban, világos jele annak, hogy az Úr ismerete meg mindig fogyatékos.

Ezek.16.61.

Iz.11.9.

Ez ugyanaz a büntetés, mivel az Egyház a legnagyobb tévhitőket szokta büntetni, kik vétkeikben megátalkodtak, s kik megtérni nem akartak, s dogmatikus igazságokat, hitcikkelyeket vetettek el, vagy változtattak meg, akik tehát a hitet megtagadták, s így az Egyháztól önként eltávoztak. Krisztus tanítása szerint ugyan még ellenségeiket sem szabad gyűlölnünk átkoznunk, hanem szeretnünk kell és értük imádkozni kell az apostol szavai szerint is, ki így szól: "Áldjátok egymást és ne átkozzatok, mert az áldást örököltek."

Azért az Egyház megőrzi azt, mondja, hogy hívői részére, csak Ezek. 36. 12. áldása van, amit keres tehát az Egyház akkor az átok hivatásával szemben ha az ellenségeivel szemben is szeretettel és áldással parancsolt.

Nem büne a katholikusk lánynak az sem, ha más vallásuhoz megy
mert az "Egyház" türi" a vegyes házasságot. Lehát ha bármi oknál
fogva nem szerezhető be a reverzális? bűn, elszánts, hittagadás
vagy az Egyháztól való hűtlenség esete nem forog fenn. Az Egyház
öt parancsol-tába nem illik, mert az csak a tiltott napokon va-
ló mennyegzőt ellenzi, a lelkiismeret vizsgálati tükrében nem
szerepel ez az eset a bűnök között, hol van itt tehát a véttség is-
merve, mely oly mérvű büntetést von maga után, mint a hitcikkely-ek
előírta mértéké? Ha pedig már az öszövétség a véttség foká-
hoz tartozik a büntetést, e szabályt az újszövétségben annál
inkább illő ~~tek~~ volna tekintetbe venni, mert az Evangélium ponto-
san előírja az alkalmazandó büntetés fokozatát így: onván: "Ha vét-
kezik ellened atyádfia kenj el intsd meg kettőtök között."-Azu-

Mát.1 .1-tén t nuh előtt végül az egyházi előljárók előtt, s ha ezekre se hallgat" legyen olyan mint a pogány és a vámos, ki az egyház közösségéhez nem tartozik, ki az ő pogány töredelműtlensége, megátalkodottsága a tévelyben és a bűnben való megpöztötsége által magát a hívők közösségéből kiszakasztja, hogy az ilyen csetelyes az elcsillanzás szögyene által meggyógyuljon, vagy legalább a ragály u.o.15.j. 14-16. l-ekre ne ragadjon."

Kor.I.15... Később azonban a és pedig olyan példaszóagra rá lárt a pogá-
nyok között sem hallatszott, hogy valaki mostoha anyjával élt ti-
los viszonyban.

Ilyen esetből rendelte Pál, hogy az ilyen ember adassék át a sátánnak, vagyis mint vérfertőző az előljárók által a közsegtől kirekesztessék, exkommunikáltassék, Krisztus országából, zárassék ki, az egyház kegyelenszerzésétől, az imádságtól, adassék át a sátánnak, kinek országa az egyházon kívül legyen.

u. o. 23. -
8. j.

Az Isten az rejmért, csak nem akarja a kat. Egyházunk a reverzális nélkül kötött érvényes és törvényes házasságot az ilyen közbotrányt keltő zsidók és pogányok által megvetett és természetellenes büntetelménnyel egy kópá alá foglalnivalórt ha Isten őrizzen-ezt célozza a reverzális rendelet, - azt egyetlen jezsuita és helyes gondolkodású közvivő se kat. se protestáns se zsidó, se pogány nem tudná elfogadni.

Missen mint nagyon is evidens a reverzális elmulasztása esetén is sem bűn, sem vétség jellege nem forog fenn. De felteve, de még nem engedve, hogy bocsánatban lenne a fogyelemi külsőségi mulasztás, sem esetlegre sem halálos bűn; de még ha halálos bűn lenne, akkor sem oly mérvű, mely ilyen büntetést érdemelne meg, minőt a természetellenes fajtalanóságok provokálnak. Annál kevésbbé mert mint az Egyház tanítja, "mivel a felebaráti intésnek, így a büntetésnek is célja az, hogy felebarátunk megjavuljon és mások a ragálytól megóvassanak, legyünk figyelemmel, hogy az alkalmazandó szer által elérhetjük-e az óhajtott célt? Ha ehhez nincs remény, sőt talán abból még nagyobb rossz származhatnék, akkor azzal vagy föl kell hagynunk, vagy úgy használnunk, mint azt a testvéri szeretet, melynek minden cselekvésünket vezérelnie kell, az idő, a hely és körülmények szerint legalkalmasabbnak mutatja, mert Krisztusnak több rendelkezésnél inkább azok szellemét, mint szavait kell szem

Mát. 18. 16. § előtt tartani."

Ime! 1./ a bölcs és istenes tanítás is igazolja, mennyire tulkméretetett a reverzális paragrafusnak sanctiója, vagyis büntető rendelkezése, mert hogyan javuljon meg az a szertő menyasszony, kinek szíve tele van szeretlemmel az Egyház és nemzet iránt, melyet Isten szikrája gerjesztett fel és lobbantott lángra, telve van jóakarattal és engedelmisséggel, telve van hittel, és reménységgel, telve elszántsággal mindig nehéz keresztesviselést jelentő házasságra.

Ha pedig az bűn és ily bűnös lélekkel kötött a menyasszony házasságot, akkor már lehetetlen a javulás, mert a házasság felbontatatlan így az Egyház megtorló büntetésével saját tanítása értelmében fel kell hagyni, mert feltétlenül rosszabb helyzet áll elő, mely úgy az Egyháznak magának, mint a házastársaknak sokféle kárt jelent. Fel kell hagyni vele azért is, mert általa "a ragálytól" mások vissza nem tartatnak, minthogy 1./ a vegyes házasság nem ragály,

2./ nem ragály a reverzális nélkül kötött házasság sem lévén az törvényes és érvényes viszony az állami hatóságok előtt,

I. Pét. 2. 13. helyeknek intézkedései iránt az Egyház engedelmséget parancsol.

Az Egyház a halálos bűnök egész sorozatánál megelőlegezik a bűnbánat szeszszájában néhány mintyának és üdvözlőgy, rózsafüzér egy két tizedének elmondásával a hasonló szimbolikus tüntetésekkel, akkor a reverzális elmulasztásánál, hol a bűnözésnek szándéka sem forog fenn: nem alkalmazhat kiközösítést, nyilvános ki-

VI. Fejezete.

Összefoglalás.

Ezek után összefoglalva a szavak részleteit a következő eredményekre jutunk:

1./ A hitnek természeténél és katolikus értelmezésénél fogva, egyetemességnek, általánosnak mindenre kiterjedőnek, erősnek harcolásnak kell lennie, nem kicsinynek, mert a kicsiny hitűséget Krisztus Úrnak ismételtén kifogás alá vetette. Ugyanezt a hősieséget követelte a szeretettől s a reménytől is, mint Isten fiához illik. Az az üdvözítői kíváncsi kizárja az isteni erények köréből a tévedést. Tehát ha bármily értelemben tévhitűekről beszélhetünk, ezek azonban sem ijesztőre sem zárhatók ki a katolikus keresztet hálása köréből jelesen abból a keresztből nem, mely a házasságra vezet. Semmi cím s semmi hitbéli eltérés sem változtathat az isteni erények egyetemességén kivált egy nemzet körében belül nem, midőn az isteni királyi hatalom szerint a házasság elsőrendű célja a fajfenntartás és nem a hitfentartás. Ha tehát tévhitre vagy bármely másra való hivatkozással a házasság kötésre irányuló szeretet körét szűkíteni törekszünk, ezzel voltaképpen vallási hanyatlást idézünk elő, mert csak ott volt megengedve a farizeusok által a hitsorsos szeretete, s a más hitű gyűlölete. Az a laikizmus azonban az újszövetségben Krisztus Úrnak nyomatékos kijelentései által feltétlenül törölve lett.

Az annál világosabb, mert az isteni erények terjedelme zsidóira, pogányokra, sőt az ellenségre is kiterjed: annél fogva nem zárhatók ki abból a keresztény falközönség tagjai sem. Sőt mi több! Volt midőn a nemzetek fajtisztaságának megővése végett más hitűekkel való házasságokat törvényileg tiltják, ugyanakkor az egyház ezen megszorítás ellen tiltakozó szavát emeli fel. Nem tilthatja tehát az egyház a házasságot az egy nemzet körében belül hitbéli szempontok miatt.

2./ Sőt nem látszik ez egyszerűnek, mert az egyház hivatalos alapokmányokban, a konstitúcióban és annak közkezdőforgó magyarázataiban a vegyes házasságokra irányuló tilalnak csak három helynek említett értelmezésre vannak alapítva, ellenben annál több és világosabb eszű tartalmú határozott szabályokat a vegyes házasságokban való mihez tartások vonatkozására.

3./ Az a kíváncsi, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek mind egy vagy másiknak legyenek a rti a a más fél igényeit, ha a gyermekek hivóje egyháznak, azért csak az a megoldás volna, ha az, amely a gyermekek szülői, nem pedig nemzeti szempontok szerint osztatnák meg a házasságok vallási kának.

4./ A hit és a vallás a. i. nem bír es tja a gyermek vallási életének alakítását, mert mindig voltak és vannak felnőtt korban hitváltoztatások, s ez a jelenség kivált korunkban ölt nagy mérvet, midőn nemzetek szakadnak le az egyházak testéről.

4./ Ha a hitveszélyn csak a családi nevelés tudna eredménye en segíteni, t.i. az a nevelés, mely nem a hitbeli fogások ellentéteit élezi ki, hanem ép felépítve ezen ellentétek letompítására törekszik. Ennek eszköze a kinyilatkoztatás, az Egyház tanítása szerint az igecselekvés, ez pedig az igecselekvők világi rendjének, vagyis a családok szerzetes rendjének életre-hívását követeli, nem a büntetések irákói szigorával fog tehát az Egyház is e téren eredményt elérni, hanem azon elvekkel melyeket a Vulgátában maga lefektetett. És e tekintetben óriási feladatot vár a keresztény feleségre és anyára, hogy a hitfogyatkozást a férfinnál megakadályozhassa, elhárítva és a teljes hitfogyatkozást kiegészítve a gyarmekvilágban a családban. Erre azonban éppen a lelkipásztorkodás mulasztásai folytán nőink távolról sincsenek kiművelve kiképezve. Erre kell főként a vegyes házasságra lépések nagy sokaságánál fogva őket kiképezni, nem pedig egy lelkipásztorkodásra kárhóztatni, mert ezzel lehet legkevesebbet elérni a végcélt, az Isten dicsőségét az ember megszentelését.

5./ Ha tehát az ószövetségi irányzatot követve akadályozzuk a vegyes házasságokat, vagyuk figyelembe hogy a zsidó nép és zsidó vallás határai teljesen fedték egymást és így a vegyes házasságok nem hitért, hanem a nemzet tisztaságáért tiltottak annyira hogy isteni törvények védelme alá került a verség a fajiság, a nemzet tisztasága, a hitegység sürgetése a nemzeti egységet céllozta, ez volt a cél, a vegyítetlen házasság, illetve a hitegység, csak eszköze volt ennek.

6./ Ha az ószövetség óvintézkedéseit tartja az Egyház szembe előtt a házasságon úgy azokat hasonlójogon ki kellene terjeszteni a gazdasági és a védelmi élet minden más terére is, úgy mint azt az ószövetség érvényben maradt szabályai követelik.

Az újszövetségben azonban más a helyzet, mert a nemzet faji határai nem azonosak a felekezeti határokkal. Lathogy a házasság célja és szerepe az újszövetségben semiben sem változott, hanem maradt a régiben t.i. abban, hogy a nemzet tisztaságának fentartó tényezője legyen, éppen ezen oknál fogva isteni törvények szellemében látszik az a törekvés, mely bármilyen indokolással, vagy módon a házasság ezen elsőleges céljának megvalósítása elé akadályokat gördít.

Ha tényleg a házasság, az egyhités volna a házasság célja, akkor az Egyháznak kellene azon tagjait házasságra köteleznie, kik éppen a hit intensivebb szolgálatára szentelték magokat, de csodálatosképen ép ellenkezőleg ezeket a tulbuzgó tagokat házasságon kívüli állapotban, nőtleniségre kötelezi, bár ennek semmi nyoma nincs az ószövetségben, usupán a jogányságban.

7./ Midőn tehát azt olvaszuk, hogy az Egyház mai nap is tiltja a vegyes házasságokat, mást nem is tehet, és azokat semmiféle intézkedéssel meg nem szüntetheti, mert miként kezdetben is a vegyes házasságokból született és nevelkedett a keresztény-

ség, úgy azokban fog meg is öregedni, mert még az egy felekezeten belül levő házaspároknál is folyton ingadozik a hitbeli meggyőződés mutatója.

M. Bangha, a jeles hitszónok, egyik gyarmati beszédében 20 %-ra taxálta a jó katolikusok arányát, boldogult plébános urunk, br. Kray pedig ezt a számot csak 5 %-ra redukálta, szentkönyvek magyarázatai pedig telve vannak a létszám katolikusok, a névszerintiek kimutatásával, kik belsőjükben egészen pogányok, hitetlenek. Vajjon ezek házassága megnyugtatóbb a hit szempontjából, mint a meggyőződéses más felekezeti keresztyének házassága?

3/. Nem a reverzális kieroszakolásán mulik tehát a házasság tövösséges kötése, hanem azon, hogy az a katolikus fél elő van készítve hivatására a családi nevelésben az Igeörvény ismerete és betartása által vagy nincs. Mert ha nincs, úgy a reverzális magában véve meddő marad; ha pedig erre a nagy munkára elő van készítve, akkor a reverzális nélkül is jól megteszi kötelességét. Az Igeörvény iskolája nélkül a reverzális rendelet csupán külsőséget, számbeliséget, statisztikát jelent, melynél a dolgot lényege, a keresztyén érzület veszendőbe kerül, mint a hogy a jelenség körös tünetei már szembeötlő módon jelentkeznek mindenütt, de nem a reverzális, hanem az Igeörvény elmulasztása miatt.

C. Szakasz.

És Szentlélek Istennek nevében.

1. tétel.

Harc és küzdelem.

Az Atya a nemzés Istene, a Fiu a szerzés Istene, a Szentlélek a védekezés Istene. A három személyű egy Isten ezen hármasság tevékenysége, melly által állandóan betöltik a mindenséget folytonosan munkálkodván, nemcsak a természet világában, hanem főként a családban családlatosan szemléltető. - Ezért midőn bemutatattak néked, kedves Gyermekem, az előbbi fejezetekben az Atya és Fiu működését, vessünk rövid pillantást a Szentlélek tevékenységére is, mellyel a család fentartásában részt vesz. Mert minden teremtésben és a teremtés minden részletében egyenlő arányban feltalálható mindenik isteni személy közötti vonása; minden létezőben ott ragyog az Atya jósága, a Fiu igazsága és a Lélek szépsége. Ők részesítenek minket és a teremtésnek, nemcsak a szerzésnek és védekezésnek munkáiban. Ezért int az Órvöztő is minket mondván: "Munkálkodjatok, mert a ti nagyjei Atyátok is munkálkodik." - A családban pedig minden munkát az ember-pár, a férj és feleség, a férfi és nő közösen hajt végre, ezért neveztetők az asszony feleségnek, lévén az ő része a szerzés, nemzés és védekezés munkáiban és önműködésében felel. Egyenlő arányban részeseznek a gyerme-

kekhez való jogaiban és kötelességeiben, a keresetben s így természetesen a munkában is. Éppen ebből következik, hogy a házasság sem fenékiig tejjel, mert a családalapító és fentartó munkának és mint minden más munkának megvannak súlyos erőfeszítései, terhei, és szigorú felelősségei önmagunk, Isten és emberek előtt. Annak szenvedéseit, következményeit és természetét csak az tudja áttekinteni, ki azt maga is végigélte, végig szenvedte; aki abban nem élt, az nem is tud magának a házasságról tiszta képet alkotni. Innét van hogy ezek könnyedén vagy balul ítélnék a házasságról, vagy pedig a munka könnyebb végét fogva fel kivonják magukat a házasság nemzetfentartó terhes kötelessége alól, ezzel természetesen ~~terhesen~~ előmozdítván a közerkölcs lazulását és züllesztését.

Jól mondják, hogy küzdelem az ember élete, de fokozottabb mértékben és összehasonlíthatatlanul küzdelmesebb a családos ember élete, kivált ha az isteni törvényeknek mag akar felelni és nem zárkózik el a gyermekáldás korlátlan elfogadásától.-

A családi élet tehát csak egy újabb fejezete az ember küzdelmeinek, melyeket az egyéni lét mellett és felett azoknak a lényeknek érdekei szabnak elő, kikkel az Atya minden családot megajándékozott. A létfentartás eszközei a testi, lelki egészség anyagi feltételei biztosítják az életet, ezek megtartása s érvényesítése a védekezés feladata. A szerzés tehát támadó, a megtartás pedig védekező jellegű s mint ilyen tevékenység a Szentlélek hatáskörébe tartozik. Ennek a védelmi harcnak egy vezéresszméje van számunkra parancsolva t. i. "ne ölj" ép úgy mint a szerzésnek az iránytűje: "ne lopj" a nemzés pedig szintén egy, t. i. hogy "ne paráználkodjál."- Aki ezekkel a szabályokkal indul a családi élet küzdelmeibe, annak élete bármily küzdelmes és terhes legyen is, meg fog felelni az isteni törvény szabályainak:

Azok ellenben, kik már a gyermekáldást az embrióban elfojtják vélik, hogy az élet küzdelmei elől kitérhetnek, de inkább súlyosbítják helyzetüket, mert neki vágódtak a IV. számú tilalomfának, melyen széttroncsolják minden erkölcsi értéküket. És ma már statikálni lehet arról is, hogy milyen arányszámot képvisel e terén a vegyítettlen házasság! Sajnos ez ellen még a reverzális sem védi meg a házasságot. Nem kell félned tehát édes gyermekem a küzdelmekről, bármily sötéteknek látszanak is azok, csak egytől kell félned t. i. az isteni törvény megsértésétől, mert mindaddig, míg meg nem sérted az isteni törvényt, te magad is sérthetetlen lész.

Erre a küzdelemre nemes példát nyújt néked Julamit, a napbarnította falusi lányka, ki bátran felveszi a harcot minden ellen ségével szemben, kik az ő szerelmesvőlegényével való egyesülésében Énekek Ének meg akarják akadályozni, míg végre kitartása dőadalt is arat. E védelmi harcnak módszerére nézve is kaptunk utasítást, mi a helyes Kor. II. 4. 29. belátásban s minden körülmények között való béketűrésben áll.

II. fejezet.

Az áldozatok.

Nagyon természetes, hogy ezen katolikus értelmezésű isteni erényeknek gyakorlása te temes áldozatokat követel úgy, amint Krisztus Urunk is nyíltan megmondván: Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét minden nap és kövessen engem. Krisztus követése teher, de édes és könnyű teher, melynek hordozásáért isteni bér fizetettik t. i. Isten szeretete az égben és a mennyei boldogság előize már itt a földön. A keresztény ember egész életre küzdelem, harc, tusakodás, a test és a vér alacsonyabb ösztönei, a csábítók sátni incselkedései, a sötétség hatalmassága, nem egyszer saját világi ének. 7. sőt egyházi urai s parancsálói ellen. Így Sulamit bátran védelmezi jogait a város őráival szemben, mint egy bátor harcosnő, ki becsü- u. o. 1. jegyzetét és erényét, mint egy hadsereg tudja védelmezni.

Mi is lehet más a szeretet a szenvedésnél harcnál, midőn az a saját egyéniség folytonos önmegalázását, állandó lemondást, s a másik fél a szeretett lény óhajának kívánságának parancsának beszédének teljesítését feltételezi, más szóval a szeretet az igecselekvésben áll, mint erre Krisztus Urunk szóban és példában utmutatást adott mondván, hogy Ő nem azért jött ki az Atyától, a földre, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy Ő másoknak szolgáljon. Ez az elv a testi ember keresztrefeszítését jelenti, mert ez a szeretetben való teljes megsemmisülést jelenti, mint ezt az Egyházunk is tanítja, hogy nincs dicsőbb és hasznosabb, mint a szeretetben ál-

Mát. 16. 26. j. dozottá válni. Igaz ugyan, hogy az öskinyilatkoztatás az ember M. I. 1. 28. hivatását az uralkodásba helyezte s ezt a hivatást az emberek, népek s nemzetek ellenállhatatlanná követik és temérdek szenvedés harc és küzdelem árán nem kímélve pénzt, vért és életet. De az ujszövetségi kinyilatkoztatás megtanította az emberiséget arra, hogy Krisztussal való uralkodás a vele való szenvedésben megálázkodásban, alattvalóként, szereteteinkért való szolgálatban és odaadásban áll, Mát. 20. 27. mi nem kevesebb harcot és áldozatot követel a nyers erő uralmánál.

S midőn az Egyház a szent Szűz ezen igéi felett elmélkedett " Legyen nekem a te igéd szerint, " melyekkel a legnagyobb munkához való beleegyezést adta, így ír híveihez: " Jól jegyezd

Luk. 1. 49. j. meg a szent Szűznek alázatosságát, engedelmességét, szerénységét és önfeláldozó szeretetét ". Ezek az erények végül is a Golgotán a legmélyebb fájdalomban való elmerüléshez vezettek. De nincs más útja az igazi megdicsőülésnek, mert csak a szenvedések a küzdel-

Tam. II. 2. 16. mekkel járó megpróbáltatások vezetnek dicsőségre. Ezt a természeti j. törvényt a pogányok is felfedezték, mert a sokféle hedonistikus bölcseleti rendszer mellett és ellenére kifejezésre jutott az a közmondás is: " Dulce et decormu est pro patria mori "

Ilyen megvilágításban tehát egész másképet nyerünk a szenvedésekről, mint a testi okosságból és érzékiségből eredő légkörben, miről ilyen tanítást ad Egyházunk: "Igyekezzünk helyes látásba szert tenni.....Aki hegytetőn áll, a völgyben lévő tárgyakat vagy éppen nem, vagy alig látja. Aki tehát a földő dolgokat és szenvedéseket magasabb szempontból nézi, alig látja s alig ve-

Kor. II. 4. 30. j. szi figyelembe azokat, sőt inkább messzekerülő kilátai vannak, melyk őt mindenben túl emelik és megerősítik. Bármily hajlandó legyen is valaki az ő szenvedéseit nagynak, súlyosnak és hosszúnak tartani, az még sem nyom semmit, ha az igazi mérlegre tesszük s a jövőndő dicsőséggel összehasonlítjuk. Azért kell mindent békével tűrnünk, hogy a jövőndő dicsőséget megnyerhessük.

U. o. 29. j.
Rom. 8. 18.
Péter I. 1. 6.

Az írás szerint béketűrésben bírjátok a ti lelketeket, tudva azt, hogy minden szenvedés, mit Krisztusnak az egyháznak vagy minden igaz kereszténynek, mint Krisztus tagjának okoz az élet, nem megaláztatásra, hanem felmagasztaltatásra szolgál az Atyá-

Zsolt. 117. 8. nál.

J. Ezen alapon rövid gyakorlat után mi is megszokhatjuk az apostollal azt, hogy a jövő boldogságért itt minden világi jót szemétnek tekintünk. Ha tehát így állnak a dolgok, akkor neked sem szabad megütközned azokon a megpróbáltatásokon, melyeket Reád mért sorsod mindjárt, mielőtt az életbe első lépésedet megteszed az oltár s a családi tűzhely felé irányított utadon. Azon se botránkozzál meg édes Gyermekem, hogy éppen az egyházi előljárók részéről jött ez a megaláztatás, mert kiszámíthatatlanok Isten utjai s az egyiket testben a másikat lélekben, szellemben vagy anyagiakban veszi körül a fájdalom. Az eredmény mindig egy és ugyanaz a szenvedés, és küzdelem, mely alól még az egymást tisztán szerető szívek sem képeznek kivételt.

Minden regény és szerelmi hősköltemény ebből építi fel műfaját, mennyi megpróbáltatáson kell átvergődnie a szerelmeseknek, míg céljukhoz jutnak. A hétköznapi ujsági híradásai is mindennap új fordulatokat hoznak ugyanezen örök témának. Sőt mi több Szentirataink között is feltalálható ugyanez a téma ugyanolyan szerelmi költemény formájában, mint bármely más profán irodalmi műben. Ott is sok megpróbáltatáson s akadályon kellett a menyasszonynak átküzdenie magát, hogy szerelmesével örök szövetségre léphessen. Ezek között mindjárt a költemény elején előljáróival kellett megküzdenie a szép menyasszonynak, mert azok bántalmakkal illeték, megtámadták különösen vőlegénye iránti forró szerelme

Enek. 1. 16. j. miatt, innek volt az ő lealázott, szomorú külseje, miként maga panaszkodák: "Elétaláltak az örök, kik a várost körüljárják; megverték engem, megsebzettek, elvevék palástomat," Holott is az örök alatt fensőbb értelemben papok, tanítók, próféták, egyházi előljárók értendők. De miképpen Sulamit férfiasan védelmezi jogait, becsületét, erényét, mint egy bátor harcos, azonképpen kell neked is Édesem jogaidért bátran sikra szállanod.

Enek. 3. 4. j.
u. o. 5. 17. j.

Enek. 7. 1. j.

Midőn e sorokat írom, te ott jársz kedves uraddal a farmosi temetőben, hol egy sokat szenvedett édes anya álmodja csendesen örök nyugodalmának álmait. Kis faludban pedig közvetlen közeledből láthattad egy hit-testvérnek harcait s küzdelmeit, melyet a ledér nők incselkedéseivel körülvelt urának, családjának s gyermekének és lelki nyugalmának megmentéséért kellett kifejtenie. Tanulj azért te is édes gyermekem a szentíratokból, melynek Bibliáját esküvőd alkalmával kaptad az egyházi előljáróktól nászajándékként és tanulj az életből s a természetből, mely a leggyöngédebb rózsát is éles tövisen felépített törzsökön termeli ki.

III. Fejezet.

Krisztus Szelleme.

Egyházunk bölcs tanítása szerint minden nehéz helyzetben és ügyben Krisztus Urunk szelleméhez kell fordulnunk, kutatván azt, hogy mi felelne meg legjobban az ő lelkiéletének s kívánságainak. Ez a kényes ügy, mely nemcsak minket, hanem másokat is lehetetlen

Mát. 18. 16.

J. 5. 39. 41.

helyzetbe sodor, kivétel nélkül minden esetben, különösen megkívánja Krisztus Urunk szelleméhez való alkalmazkodást, midőn tanítja,

Ján. 6. 64.

hogy a szellem eleménit, a test nem használ semmit, sőt még ennél is nyomatékossabban szolván, hogy a betű ől a lélek az, mi éltet. E tekintetben Krisztus jellemének legszenbeötlőbb vonása az engedelmisség és alázatosság, ezen szent igéi szerint, nem azért jöttem, hogy magam akaratját cselekedjem, hanem azért, ki engem küldött, a mennyei Atyáét. Azért ő az engedelmisséget egész a szolgaság magaslatára emelte mondván: az Ember fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon embertársainak. Alázatosságának pedig ezek az igék tanúi: tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű. Engedelmisség, szolgálatkészség és alázatosság legyen azért a mi elvünk is elsősorban felebarátainkkal szemben. Ezért ajánlja az apostol is, mint első s legfőbb erényt az asszonynak az engedelmisséget férje iránt.

Krisztus Urunk továbbá mintaképe a végletekig, helyesebben a végtelenségbe menő önfeláldozó szeretetnek, mert tettekkkel pecsételte meg ezt a szavát, hogy senki sem szereti jobban felebarátját, mint aki életét adja érte. Ebből a szeretetből folyt minden más cselekedete és rendelkezése, minden szentség alapítása, megtestesülése, tanítása, munkája és kereszthalála. Ezért kereste a bűnösöket, a megvetett vámosokat, a lenézett paráznákat, az elvakult pogányokat, és megmondogatta a tiszta valóságot a képmutató farizeusoknak és írástudóknak. Megbocsájtott minden ellene vétőnek, feloldozta házasságtörő nőt és megtanította apostolait arra, különösen Péterhez intézvén szavát, hogy mindannyiszor meg kell bocsájtani embertársunknak, ahányszor vétkezett ellenünk. Pétert megdorgálta, midőn az emberi szempontokat akarta érvényesíteni a mester szen-

védelei előtt,mondván:"Hátra tőlem ellenkező."- Az apostolok ellenkezéseit sem helyeselte,midőn fáradságára való tekintetből azokat távol akarták tartani,kik közelébe akartak jutni,mondván:Engedjétek hozzám a kisdedeket."-Igy jutalmazta meg a hozzátörekvő vér-folyásos asszony bizalmát, a jerikói vaknak hitét,Zakeus buzgal-mát.-Kimerithetetlen volna ez a téma,ha Krisztus szellemének minden részletére ki akarnánk terjeszkedni,mert ez emberek egész életét, korok egész szellemi tevékenységét kimeríti.Egy mondatban ezzel lehetne talán legjobban jellemezni édes Üdvözítőnk szellemét,mit Ő magáról mondott:"Üdvösíteni jöttem az embereket és nem itélni."

És mit tettünk mi házasságoddal kapcsolatban?Emlékszel, Még mikor szóba került a terv,az volt első szava,inkább lemondasz vőlegényedről,mint hitedről.Azután vőlegényedben is meg volt minden jóakarát,hogy a Kétféle egyházi felfogásnak teljesen eleget tegyünk. Ekkor jött közbe egy felelős egyházi személy szerepe,kinek el-járása folytán jutottunk ebbe a fura helyzetbe.Ilyen körülmények között tehát mit tehettünk mást,mint hogy tovább küzdjünk igazsá-gunkért,jogainkért,melytől igazságtalanul megfosztottak.Addig is míg ennek az ügynek egyházi jóvátétele megérkezik,a szentségekhez való járulás ügyében kell tisztába jönnieKrisztus Urunk szellemé-ben.A tény az,hogy a tanítványok.apostolok,az egyházi egyházi elől-járók eltiltanak a bűnbánat és az oltáriszentség vételétől.Erre vonatkozó jogukat nem vitatjuk,csak a limpaszi csodára vagyunk bátrak utalni,melynek értelmében a szenvedő Mester maga figyel-mezteti a gyóntató papságot,hogy ne fáradjanak el a bűnösök felol-dozásának terhes munkájában.Viszont minden hívőnek joga van Krisz-tushoz a hit és a szeretet erejénél fogva . Ezt bizony még az apos-tolok sem vitathatják,mert az Egyház tanítása szerint minden lé-lek viszonya Krisztushoz egyértelmű a jegyes állapottal,tehát sem Krisztus urunkat, nem lehet akadályozni abban,hogy jegyeséhez térjen,sem a hívő lelket abban,hogy Krisztushoz járuljon,kivált midőn Krisztus Urunk ép a tanítványok ellenkezését elhárítandó mondá: engedjétek a lelkeket hozzám.Példát adott arra,hogy egy el-tévedt lélekért elhagyja a kilencvenkilencet és visszahozza azt. Akik tehát oly ártatlanok,mint a kisdedek,hogy lehet azokat a Kris-tustól eltiltani,mikor az Egyház is sürgeti a gyakori,lehetőleg na-ponkinti szent áldozást.Ha pedig vétkeztünk,meg akarjuk gyóóni bű-neinket.Hogy lehet valaki előtt bármily bűnös legyen is Krisztus szellemében elzárni az üdvözlés útját?! Ez az eljárás merőben ellenkezik Krisztus szellemével.De ha mégis így lenne a dolog,ak-kor Krisztus jegyesének nincs más választása,mint az,hogy ha nyil-tan nem járulhat vőlegényéhez a szent áldozásban,akkor lopva,tit-kon keresi őt ott,ahol és amikor találkozhatik vele.Csak az a fő,hogy igazán kívánczozunk utána és égjen a vágy lelkünkben,hogy Őhozzá járuljunk ugy,mint az evangéliumi betegek,,bűnösök kívánczoz-tak utána.Lehetetlen és magyarázat nélkül álló eset,hogy akiket

az Egyház abban a meggyőződésben nevelt fel, hogy az Oltáriszentség nélkülözhetetlen kegyelemszere a lelki életnek, azokat egyszerűen megfosztottól a szentségtől egy teljesíthetetlen kívánság miatt. És ebben öszövétségi előképünk Dávid esete, ki éhezvén evett a szent kenyérből, melyek az Ur hajlékában voltak s melyekből csak

M.III.24.9. a papoknak volt szabad enniök. Evett belőlük, e szent kenyérből Dávid a tilalom ellenére, és nem vétkezett, mert a szükség vitte rá, ép így nem vétkezik az, kit a lelki szükség visz a szentelt kenyér, az oltáriszentség vételére csak lelki tisztaságban vegye azt, az ember magához, úgy mint a törvényszerű tisztaságot igazolta Dá-

Kir.I.21.5.j.vid, bár ugyanakkor hazudott a papnak üldöztetésének ügyében.

Hazugsága pedig súlyos természetű volt, mert nyolcvan papnak az életébe került. És az egyházi értelmező menti még ezt a hazugságot is, akkor bátran veheti magához titkon Krisztus testét az, ki önmagában véve ártatlan. Ugyan ezen esetre hivatkozik Krisztus Urunk is, midőn a tanítványait menti, kik éhezvén szombati napon kalászosokat szedtek és megették. Ez esethez az Egyház ezen magyarázatot adja: "Jézus a kivételekről szól, melyeket a szükség, vagy

Mát.12.4.j. magasabb tekintetek, vagy az istenszolgálat és a felebaráti szeretet tenni megengednek. Valamint Dávid szükség esetében vétlenül megehezvén, a szentségből került kitett kenyeret megehetette, így

u.o.5.j. tanítványainak is szabad volt kalászosokat szakgatni éhségük lecsillapítására." Ezen értelemben szabad a büntetlen léleknek a tiltó intézkedés ellenére is szükségből lelki éhségben és szomjúságban titkon az oltáriszentséghez járulni, mert nem szabad senkit szellemi éhhalálra ítélni, annál kevésbé ártatlan gyermekeket, kik az életbe teendő első lépésük alkalmával a haragvó hatalom villámjaival találkoznak.

Végül a templom-ügy; hog a vegyes házasságra lépők csak egy templomban egy szertartás szerint esküdjenek. Ennek meg van az értelme ott, hol egy vallás felekezetűek között köttetik a házasság, de hogy külön-felekezetben mindkét fél szertartása szerint vehesse az áldást, Az bűn? Ez Krisztus szelleme ellen való valami. Coimmunicatio in sacris! mondják a szigorú teológusok. Még ezt is elhiszük és elfogadjuk. De két szerető szív első ünnepélyes találkozásakor, midőn boldogságukban az egész világot körülölelve hordozzák, ne mehessenek egymás templomába?! Hol van itt halvány nyoma a szeretetnek?!

A missziós lapok híradása szerint az Egyház megengedi, hogy Japánban a keresztények elmehessenek pogány templomokban és résztvehessenek az istentiszteleteken. E bámulatos népnél m.i. az ősök tisztelete oly mély gyökeret vert a japán erkölcsökbe, hogy azt az új vallás sem képes kiirtani. És nálunk a keresztények ne mehessenek egymás templomába, midőn a nemzet fentartó intézmény, az új család keletkezésének megszentelő ünnepén az Isten, az Egyház, a pap áldásáért mennek a templomba? A keresztények tehát kedvezőtlenebb hatással lennének egymás hitéletére, mint a pogányok

a keresztényekére? Ez szomorú bizonyítvány lenne a mi erkölcsiségünkre? a nemzetért minden felekezet imádkozhat az Istenhez, és a nemzet gyökéréért a családjáért nem imádkozhat közösen legalább két felekezet? Ha az ország főpásztora jeles nemzeti ünnepen elmegy más felekezet templomába rendezett istentiszteletre, a közhivő nem mehet el a családalapításának ünnepén a két fél templomába s résztartására? Hiszen ez áldás! a lélek gyümölcse, a szeretet spontán megnyilatkozása, ennek felekezeti korlátokat szabni mit jelent mást mint azt, hogy mi keresztények egymást tisztátalanoknak tartjuk, mint a zsidók a gojokat, vagy a törökök a gyaurokat. Ennek alapja volt az

Csel.10.15. ószövetségben, de ezt a zsidó felfogást törölte Krisztus az új szövetségben. Az apostol is megállapítja a vegyes házasságokból született gyermekekre is, hogy azok nem tisztátalanok, hanem szentek, máshol is a keresztényeket általában közönségesen szenteknek nevezi. A szentek egyezségéről szóló dogma, hitcikkelyük a protestánsoknak is, ezért szentek a protestánsok is már itt a földön, és nem tisztátalanok. Emélfogva est a nép egységet megbolygatni is dogma ellenes cselekedet. Csak a műn tesz tisztátalanná, nem a szeretet, az átok fertőzteti az átkozódót, de nem az áldás. Sőt egyenesen egymás istentiszteletének meglátogatása, tiszteletben tartása az első lépés a hitegység felé, melynek az első feltétele a szeretet egysége, s az első indítása a vegyes házasságra lépők ösztönöszerű sugallata, mely őket egymás templomába készíteti. Amily keserű hangulatot ébreszt a katolikus lélekben, ha az életben való kilépésnél nem találkozhatik az ő áldást osztogató kitoktatójával, ép oly lehangoló a protestáns félre is, ha ennél az örökre emlékezetes kötésnél el van tiltva az ő pásztortól, ki gyermekkorától nevelte a vőlegényt vagy menyasszonyt. Ti Urak! kik Mózes székén ültek, vagy pedig Melkizadek székén ültek, ne legyetek kicsinyhitűek, sem szűkkeblűek, legkevésbé pedig zordok a rózsabimbók fakadásánál, mert a fagyos lelkek lehellel elhervasztja a legszebb virágokat! Ne tapossátok el a vetést zsongélt, melyek az isten Magvető nehéz munkával létrehozott! Mert az az isteni Mester, ki összeházasította a zsidókat és pogányokat akkor, midőn lebontott közöttük minden válaszfalt, tehát a házassági tilalmakat s így a reverzálist is: bizonyára nem fogja elítélni, vagy akadályonni azon házasságokat, melyeket keresztények kötnek egymás között.

Ef.2.27.j.

IV. fejezet.

Az Egyház szelleme.

Ezek után végezetül vessünk egy futó pillantást az Egyház szellemére; ennek fényénél meglátjuk minő viszonyban van a reverzális ügy az Egyház szellemével. Azt már láttuk u. i., hogy Krisztus szellemével nem lehet összeegyeztetni. Ismételten hangsúlyozzuk, hogy távolról sem célunk az Egyház nemes intentióit kétségbe vonni, csak az, hogy hallják meg a nemes lelkipásztorok, az érdekeltek szivdobbanásait, panaszait, könyörgéseit, s kívánságait, mert nem volna okos orvos az, ki betegének hőmérsékletét, panaszait figyelembe nem venné a körmegállapítás előtt. Erre nyílt parancsot ad az Egyház, midőn elrendeli, hogy az apostoloknak minden veszélyt meg kell előzniök s, hogy a legszükségesebb-

Mát. 10. 33. bet, a tiszta lelkiismeretet megmenthessék. Az Egyház már az Újszövetség-j. 12. 8j. törvényről megállapítja, hogy annak szelleme nem a külső Istentiszteletre, hanem a szeretet belső szent érzelmére fekteti a fősúlyt: Akkor ezt fokozottabb mértékben követeli az újszövetségi törvény alapján hivatott, midőn így ír: még a Katolikusok között is: "Mily sokan megtartják az Isten szolgálat külsőségeit a legrészeletesebb pontossággal s nem sokat törődnek azzal, hogy tele vannak irigységgel, embertársaikat megszólják, rágalmaazzák, minden hazudságot, tettétést felhasználnak, hogy U. 23. 26. j. céljaikat elérjék!"

Azért nem a testi származás, a külsőség, hanem a hittel párosult Luk. 19. 8j. szeretet dönti el az üdvösség létrejöttét. Ez a keresztény belső érzület Mát. 19. 26. let, még a kisebb fokon is némileg tökéletes, ennél fogva lehet egyes katolikusoknál alacsonyabb, egyes protestánsoknál pedig magasabb fokú, minthogy minden kereszténynek kötelessége a tökély magasságaiba emelkedni. Ezt pedig azért is állithatjuk, mert az Egyház csalhatatlan

Jan. 3. 7. j. tanítása szerint a keresztség által minden keresztény Isten országába lépett és ha Isten törvényei szerint él, bármely felekezet, jámbor

U. o. 21. j. érzületű lesz és keresi Krisztus tanítását. Ez a feltétele az igazságnak, mert ahol ez jó érzületű kebelekre talál, ott szívesen befogadják az igazságot és hamar gyümölcsözővé lesznek. Ha pedig "tévhitűvel" akad dolgunk, ha ilyennel hoz bármilyen viszonyba bennünket a sors, az Egyház kívánsága szerint béketűrőssel kell vele szemben viseltetnünk, mert Krisztus sem utasította el magától a tévhitűeket, vagy miveletleneket, hanem jóakarattal viseltetvén irántók s az isteni lélektáplálék leg-

Jan. 6. 17. j. mélyebb tiékaiba vezérli őket.

Erre nézve legszebb tanítást, példát adott azt, Pál, ki a zsidók között zsidó, a pogányok között látszólag pogány volt, hogy mindenkinek megnyerjen a kereszténységnek, azért mindenkinek tetszéséhez, szokásához iparkodott alkalmazkodni egy magasabb célért. Ez apostoli lelkiülethez ezta biztatást fűzi az Egyház: "Bár vennék példányul mind a kik a nép gyengeségének oly keveset tudnak engedni s ez által ar-

megütkezésére szolgálnak. A nép u.i. nem lényeges, de nem is ártalmas. Csel. 21. 20. szokásaihoz annyira ragaszkodik, "hogy az okos ember ezeket mindig tiszteltben tartja.

A gyöngék, a hitben erőtlének, a "tévhitűek iránt kimélettel és türelemmel kell lenni, nem kell őket megvetni, nem kell versengni a vélemények felett. Mindenki lelkiismeretét szerint cselekedjék és nem fog hibáztatni, ha minden cselekvését Krisztusra vonatkozólag intézi. Legyen türelmes és megférő. A béke fenntartásáért, a botrány kerüléséért Rom. 14. fej. ért jobb engedékenynek lenni. A gyöngék iránt legyünk türelmesek, mindnyájan legyünk egyetértők és béketűrők, mert Istentől egy isteni usa- U. o. 15. fej. ládba vagyunk hivatva mindnyájan zsidók és pogányok, annál inkább katolikusok és protestánsok. Mit Pál apostoli eréllyel így fejez ki: " U. o. 15. 1. tartozunk pedig mi erősebbek az erőtlének gyarlóságait viselni és nem magunknak kedvezni. "Vagyis ha mi katolikusok tartjuk magunkat erősebbeknek, úgy a protestánsok gyarlóságait viseljük és viszont protestánsok a katolikusokét.

De még ennél is sokkal fontosabb és lényegesebb az Egyház azon megállapítása, melynek értelmében az egész emberiség Krisztussal egy testet tesz, melynek tagjai az egyes megváltottak vagy megújultak. Ennél fogva az egész kereszténység tagjai úgy vannak, mint az egy test tagjai s valamint ezek mindenkinek külön cselekvése, úgy minden keresz- Rom. 12. 10. jénnek külön rendeltetése vagyon.

Kor. I. 12. Kell-e ennél több idézetet felhoznom, hogy édes Anyaszentegyházunk fennkölt nemes szellemét bővebb tisztább megvilágításba helyezem? Felesleges, mert ez a pár gondolat is elegendő arra, hogy minden felekezeti széthuzást egy kardcsapással széjjelvággjon és meggyőzzön bárkit is arról, az ilyen vallási villongásokkal összekuszált lehetetlen helyzetek nem egyeztethetők össze az Egyház szellemével, melyben Krisztus lelkiülete sugárzik, hanem pusztán a lelkipásztorok emberi érzéki indulatai idézték fel azokat. Ilyen emberi gyengeségeknek, még Krisztus Urunk közvetlen közelében lévő apostolok is alá voltak vetve s az isteni Mester minden alkalomnál rámutatott azokra. Mi sem vagyunk azok alól felmentve, azért nem botránkozunk meg pásztoraink emberi hibáin, csak tisztelettel kérjük őket arra, hogy ne ítéljenek kérélnem lehetetlenül ártatlan lelkeket, és ne akarják Krisztustól erőszakos eszközökkel elszakítani azokat, kiket az Egyház isteni szelleme Krisztus társaságába emelt és vele szerves összefüggésbe hozott.

Mát. 1. 14. Krisztusban része van mindenkinek.

J. A Szentlélek műveli a kereszténységben, hogy: "Egy hit és egy szeretet által az embereket egymással egyetértésbe hozza, és egy családdá egyesíti." Mennyivel inkább művelheti ezt egy család keretén belül. Csel. 2. 7. J.

Összefoglalás.

"Oh mely szép a tiszta nemzetség fényességben, mert halhatatlan annak emlékezete, mivel mind az Istennél, mind az embereknél ismeretes. Mikor jelen vagy, követik őt, és kíváncsiak rá, mikor eltávozik; és koronázotlan örökké diadalmaskodik fértőzetlen viadalok jutalmát megnyer-

301cs.4.1. 2. "Ime ez a Szentlélek Isten kijelentése a házasság művéről már az Újszövetségben, az újbán pedig még inkább megszenteltetnek annak alapjai ezen isteni szózáttal megigéztetvén: "Ha tehát a Krisztusban való intésnek, ha a szeretet örvendezésének, ha a lelki egyesülésnek, ha a könnyörület szíves indulatának van helye nálatok, tegyétek teljesé az én örömeimet az által, hogy ugyanegyvet értsetek, egyenlő szeretettel birjatok, egy akaratnak, egyértelműek legyetek, semmit sem téven versengéssel, sem hiu dicsőségből, hanem alázatossággal egymást többre

Filip.2.1. Köv. 3:1. j. becsülvén, kiki nem a maga hasznát, hanem a másokét tekintvén." Ha pedig a Szentlélek egyesülése, mely az összes keresztények között fennáll egy családba egyesíti az egymásra nézve idegen nemzetiségeket is, mennyivel inkább azokat, kiket a vérség tisztasága és a nemzetség kialakítása elválaszthatatlanul kapcsoltak össze?! Ezért int az apostol-fejedelem minket is, hogy mindenkit becsüljünk meg, az atyafiságot

I. Pál.2.17. pedig szeressük, lelkünket megtisztítván a szeretet engedelmességében " 1.22. az atyafiúi szeretet által. A legszorosabb viszonyban pedig t.i. a házasságban az asszonyok engedelmeskedjenek férjeiknek mint az Urnak, a férfiak pedig szeressék feleségüket, mint Krisztus is szereti Anya-M.5.22.25. szentegyházát.

Az isteni Törvényre ezen rendelkezésein épülő családról zengedezik a zsoltáros lelkesedése mondván: "Ime mily jó és mély gyönyörűség az atyafiaknak együtt lakniok... Mert oda rendel az Ur áldást és életet mindörökké." "Az ilyen ember háza biztos alapokon épül; Feleséged, mint a termékeny szőlőtő, házad falad között, fiaid, mint az olajfa sarjadékai asztalod körül. Ime! Így áldatik meg az ember, ki az Zsolt.127. Urat félle.

Ennek az eszményképnek megvalósítása, a tiszta nemzetség kitermelése természetesen nem hullik munka nélkül önkébe, hanem csak hosszú, kitartó, céltudatos és fáradságos munka, sokszor nagy küzdelmek árán, melyben nem egyszer a szülők idő előtt életüket vesztik. Különösen pedig a nő önfeláldozása, melyet a család kiépítése érdekében kivétel nélkül mindegyiknek hoznia kell, oly nélkülözhetetlen és jelentőséges, hogy az apostol csupán erre való tekintettel biztosítja számára az üdvösséget irván: "Nem engedem meg az asszonynak, Tim.2.12. Köv. hogy tanítson... azomban üdvözülni fog a fiaik születése által, ha megmarad a hitben és szeretetben, szentségben és józanságban." Midőn tehát az Újszövetség törvénye eltiltja a keresztény nőt a nyilvános szerepléstől, a család szétélében jelöli ki számára a legmagasabb hivatást, mert az asszonynak legszebb hivatása nemcsak a vilá-

Annak a körülménynek szemléltetésére, hogy a különféle hitbéli felfogások jobban kedveznek a vallásos buzgalomnak, mint az egyhitban való tespedés, új plébánosunknak, Dr. Lippay Lajosnak nyilatkozatát idézem, melyet névnapján intézett az üdvözlésére megjelent egyházközségi tagokhoz 1941 augusztus 25-én. Kiemelte, hogy Gyarmaton sokkal melegebb és bensőségesebb a hit-élet, mint Esztergomban. Ezt pedig annak tulajdonítja, hogy új plébániája területén vegyesen élnek egymás mellett protestánsok és katolikusok, míg a Magyar Sion lakossága ugyiszt szentiszta katolikus. Ezt a tényleget különben egyik könyvében is részletesen kifejtette.

S akit e kérdés érdekel, megfigyelheti, hogy a fanatikus katolikusok rendszerint vegyes házasságokból származtak. Ha tehát a vegyes házasság nem akadály a hitbuzgalomnak, sem nem istenes, sem nem célszerű azt a tértárral akadályozni s általa a hitbuzgalmat visszafejleszteni.

J.o.19.j. szülni, hanem ~~gyermekként~~ Istennek is nevelni."

Ezen hivatás érdekében kivétel nélkül minden nőnek tehát nemcsak a Törvény betűi értelmében, hanem Krisztus és az Egyház szellemében is egész lényét és életét áldozatul kell hoznia, mert az a munka, amit a családért a nőnek ki kell fejtene, tulajdonképpen saját testének és lelkének átönlesztése az új lényekbe. Ezért a nő minden tiszteletre, halálra és jutalomra érdemes és senki részéről nem érheti őt bántalom, legkevésbé pedig a szentségektől való eltiltás akkor, mikor a legjobb szentségben, az atya teremtő munkájában működik közre. Ezt a nő semmiféle körülmények között sem érdeáli meg. Ha pedig ezt a módszert megkockáztatják az ilyen nővel szemben az egyháziak, eljárásuk nem fedí tulajdonképpen sem Krisztus, sem az Egyház szellemét.

Ilyen esetek t.i. előfordultak magának az Üdvözlőnek személyes környezetében, midőn tanítványai inkább a test és vér sugallataira, s a természetes ész testi bölcsességére hallgattak, vagy nagyravágásuknak adták tanu jelét, s ilyenkor az isteni Mester nem késelt őket helytelen gondolkozásukról felvilágosítani. Az Egyházi férfiaknak a nyugtalan szelleme kivált a keleti és nyugati egyház történetében kiújult s forrása volt a nagy szakadásnak, mely miatt a keleti egyház a kommunizmusnak nevezett modern pogányságba el is merült, megsemmisült. A szent jóvendölések szerint ugyanez a sors fenyegeti a nyugati egyházat is. Arról pedig nem is beszélünk, hogy tulajdonképpen minden felekezet, szekta és szakadás az egyházak gyarlóságaira vezethető vissza, és ezek miatt bomlik meg a kereszténység egysége, melyért az Üdvözlő oly megható módon imádkozott főpapi írájában. Az Egyházi szolgáknak ez a gyengesége végül is oda fejleszti a kereszténység ügyét, hogy az Isten országa elvételik, a pogányságból felvett keresztény népektől, és a zsidóságnak adatik vissza, mely megtérve Istenéhez és Messiásához, megtérni Izrael Szentétől követelt jócselekedetek gyümölcseit, maga után vonja az összes pogányok megtérését, miután a pogányságból eddig felvett népek, tehát az európai kereszténység visszafordulván a pogányságba, az Urtól elemi erők által, tűzzel és jéggel megfog semmisíteni; Eltekintve attól, hogy ezek a tények az Egyház által hivatalosan megirattak, elég arra hivatkoznunk, hogy Magyar-ország főpásztor, a hercegprímás legutóbbi husvéti beszédében az álkereszténység jelenlévő állapotát megállapította. -Semmi kétség nincs afelől, hogy a reverzális úgy, ahogy az álkereszténységnek egyik biztos tünete.-

Joel 3.3.

A valódi kereszténység, vagyis az Isten fiúság, melyben mindnyájan, tehát zsidók és pogányok Isten gyermekei vagyunk, a végletek egyesítésében áll, a szeretet által, nem pedig a szeretők elválasztásában, vagy az egyesülés megakadályozásában. Ennek külső eseménye a Törvény és Áldozat egyesítése lesz, melyet az Egyház tanítása szerint a zsidóság fog végrehajtani, minthogy az egyháziak világi érzülete elterelte a vallás lényegéről a figyelmet, mi nem a külső, hanem a belső istentiszteletben, vagyis a Törvény összes rendelkezéseinek végrehajtásában áll. Ennek pedig igen jelentős akadálya reverzális

VI. fejezet.

Végelemzés.

A fentiekből a következő eredményekre juthatunk; 1/A házasság szentség, melyet a felek egymásnak szolgáltatnak ki, ehhez a viszonyhoz az Egyház áldását adja külső jelekben, érzékelhető szertartások között, miután az Isten az esetenként való házasságot láthatatlan módon, a maga szellemi országában már előzőleg megteremtette. A házasságnak szentségi jellege tehát nem az egyházi szertartás külsőségeiben adatik meg, hanem a lelki vonzalom, a két félnek egymásközt történt meg-egyezőse pillanatában, melyet egymásnak csak úgy lopva, titkon tettek. Az áldás-forma pedig, melyet a szülők, az Egyház külsőségeiben ad, csak szimbóluma az áldásnak, melyet Isten a gyermekek sokaságában a szaporodásban, a családban effektívé eszik zöl. Ez az Egyház álláspontja, mit azzal igazol, hogy pogányok, zsidók, más vallásúak, házasságok megtérése-nél nem szolgáltatja ki még egyszer a házasság szentségét, ezzel annak külső szolgáltatását elismeri, vagyis azt, hogy a szentségi állapot az Egyházon kívül áll elő. -

M. I. Ezt a Bibliában foglalt egyházi tanítás is megerősíti, mert ha szent a föld, melyen Isten van, szent az ember teste is, mely az Isten hajléka, a Szentlélek temploma, Szent e két templom egybeépítése is, Ezért mondja az Ur szentek legyetek, mint a ti mennyei Atyátok is szent és az apostol is szenteknek nevezi a keresztyényeket, kik ennek az ismeretnek tudatára ébredtek. A testet a földel egyaránt az ember bűne fertőzi meg.

2/Ebből az általános igazságból folyik a másik, hogy ha a házasság szentség, akkor a ^{szentség} házasság ép úgy, mint a vegyített házasság, akár különböző vallású, akár különböző nemzetiségű egyének között kötöttetett. Ez a vizválasztó, vagyis itt érkeztünk arra a legmagasabb pontra, honnét a vizek elágaznak. A házasságnak u. i. éppen szaporítási feladatából kifolyóan rendkívül jelentősége van úgy az Egyházra mint a nemzetre nézve, mert az az Egyháznak híveket, az államnak pedig polgárokat, munka erőket jelent, ezért mindkét hatóság feltékenyen érködik ide való jogai felett. Megjegyzendő ez az állapot csak az újszövetségben keletkezett, mert az Ószövetségben az Egyházi és politikai hatalom egy kézben összpontosult, így Egyház és világ között nem keletkeztek versengések.

Korunk jelenségei e téren feltűnőek, különösen a fajbiológiai tudomány hatása folytán, mely lassan a hit hatáskörére pályázik s maga megállapításait akarja az egyházi intézkedések helyére ültetni: ennek ép a mai ujság hozta egy rendkívül érdekes fejezetét Olaszországból, hol fajvédelmi szempontból elrendelték az árjak és nem árjak közötti házasságok tilalmát. A Pius pápa Öszentsége sajátkezü levélben hív fel a király császár és a Duce figyelmét arra, hogy ez a rendeltetés Egyház felfogásával össze nem egyeztetethető. Természetesen

Uj nemz. rak megnyugtatták a pápát, hogy ebben a "kényes kérdésben" tekintettel
1938. nov. 18. lesznek az Egyház álláspontjára. Minthogy pedig a korunkban az árják
és nem árják megkülönböztetése ugyanazt fejezi ki, mint a Szentírás je-
hudive jivoni, zsidók és görögök, vagyis izraeliták és pogányok szóval
fejezett ki, semmi más nem történik, mint amit ezen ügyben az Ószövetség
elrendelt t. i. azt, hogy a zsidóknak más népekkel való házassága tilos.
Az árja rendelet tehát teljesen megfelel az isteni törvények rendel-
kezéseinek, de megnyugtatták ezek az urak magukat, hogy a Führer nem na-
gyon fogja a pápai kívánalmakat ebben a kényes kérdésben figyelembe
venni.

M. I. 3/ Az Egyház Ószövetségi tanításából félre nem érthető módon
megállapítást nyer, hogy a házasság elsősorban az emberiség testének,
a nemzetnek gyarapítására szolgáló intézmény, hogy ezáltal másod sorban
a föld felett való uralmat kezébe vehesse "az ember". Ezért mondatik, hogy
lesznek ketten egy testben. És mennél nagyobb számú valamely nemzet an-
nál nagyobb mértékben részesül a föld felett való uralmában. A házas-
ság ezen alapító levelében hitről egyáltalán nincs szó, amint, hogy nem
is lehetett, mert az első boldog emberpár a mindentató jóságos teremto
Atyával közvetlen érintkezésben volt, ki őket a szellő szárnyain gyak-
ran, naponta meglátogatta, s a bűnbeesés után sajátkezűleg felruházta
mert édes ősszüleink a bűnbeesés után maguk tehetetlenségében még azt
sem tudták, mivel leplezzék nyuszká testüket. Minthogy tehát az a /b/
szerint minden házasság szentség, szentség mindaz mi a házasságból ke-
letkezik vagyis a család, a nemzetség, a törzs s vele az egész nemzet.
És ezen az elven épült fel a zsidó társadalom, mely az Egyház tanítá-
sa szerint az emberiségnek üdvére szolgáló jelkép, mintakép.

Az Ószövetségnek összes idevágó egyházi intézkedései, tehát
a hitéleti rendszabályok köztök természetesen a házasságjogiak is ki-
vétel nélkül ezt a célt szolgálták, hogy a zsidó népnek vérségi tiszt-
asága, minden más néppel való keveredése, vegyi konfuzioja megakadá-
lyoztassék, mit az Ószövetség teljes mértékben meg is valósított, és
egy olyan nemzetet produkált, mely évezredek szétszórásában is meg-
tartja a maga fajiságát és más népekkel össze nem olvadnak semikörül-
mények között sem. Ez volt a cél, nem pedig a vallási felfogás, mert ezt
a zsidó nép nem érvényesítette, sőt teljesen el is vesztette. Az Újszö-
vetségben megváltozott a helyzet, amennyiben a papi és világi hatalom
ketté vált s keletkezett az Egyház és Állam dualizmusa egy-egy nemzet
kebelén belül s így a házasságijog kétféle kodexbe került. Az Egyház
a maga érdekeit, az állam a maga érdekeit tolván előtérbe. Így történt,
hogy az Egyház a házasságban a magahiveinek szaporításának eszközt
látván, a házasság tulajdonképpeni rendeltetésének t. i. a nemzet, a nép
vérségi tisztaságának szerepéről kissé megfeledkezett. Ennek a fontos
isteni rendelkezésnek elhomályosodása folytán álltak elő a nemze-
kebelén belül észlelhető zavarok, melyek korunkban különösen aka-
leget öltöttek. Így kénytelenek a nemzetek saját hatáskörükben

tisztaság mulasztásait helyre hozni s mivel ez a folyamat a természet ösztönei folyán, tudományos módszerekkel történik, háttérbe szorulnak a kinyilatkoztatás szempontjai, minek közvetve nagy kárát vallja az Egyház, minthogy eleve kiejtette kezéből a házasságnak ezt az eminens iránytűjét egyoldalúan a hitfolytonosságra, vagy mondjuk a felekezeti oldalára fektette a fősúlyt. Ez az irányzat jelentkezik a reverzális kényszerében, melyben mellékes szempont a nemzeti kérdés, annál dominálőbb a felekezeté! Ezért vesztí el az Egyház lassan a népeket hivei sorából. Holott ha Egyházunk úgy fogja kezelni a házasságot, mint azt az Öszövetség tanítása szóban és jelképben elibénk adja; akkor hivet sem fogja elveszteni, még amelelt a nemzetek felett való lelki uralmát és korlátlan mértékben megfogja tartani. Ami nagyon világos, mert ha az Egyházban megtalálják a nemzetek a vérség érdekeinek isteni őréit, akkor nincs szükség külféle mi osokhoz fordulni a nemzet szentségének és sérthetetlenségének védelme céljából. Hiába! ezt nem lehet kibeszélni, mert a mi természeti törvény, azt az Egyház ak is respektálni kell, kivált ha erre a kinyilatkoztatás is utasítást ad.

4/Mit használ itt a reverzális? Semmi hasznát nem jelent voltaképpen az Egyháznak sem, mert a hívők számbeli szaporodásának külsősége nem jelenti a hiterősödését is egyuttal. sőt ellenkezőleg egyházi hiradások a hit gyöngüléséről számolnak be, mi végül is oda kerül, hogy a hitnek szikrája sem marad a földön, a hit fokozására u.i. a kinyilatkoztatás nem a testi szaporodást eszközölő házasságot rendelte, hanem az ujjászületést, ez pedig megtörténhetik, s történik a testi házasságon kívül is! Ha nem használ, ám annál többet árt, mert a nemzet kebelén belül lelki krízisek elé állítja a házasulandókat, kiknek zavartalan egybekeléséről kellene gondoskodni, inkább mint lelki gondjait szaporítani, midőn az anyagi terhek manapság ugyis elég gondot okoznak szülőknek és gyermekeknek, házasulandóknak egyaránt. Ezt annál inkább kellene az Egyházaknak is figyelembe venniök, mert az Öszövetség e tekintetben több rendelkezésével példát adott az ujnak. A legnagyobb baj pedig abban áll, hogy a reverzális egy nemzet tagjait arra a hiedelemre gerjeszti, mintha felekezeti szempontok a nemzet anyagára kihatnának, holott itt csupán természeti s vérségi erők működnek közre. Az Öszövetség utmutatása szerint az isteni törvény, az Egyház tartozik közvetlenül örködni a nemzet vér-tisztasága felett, a hívők pedig a házasságon túl csak közvetve működnek közre a hittisztaságának megőrzésében. Ezen a viszonyon az Újszövetség nem változtatótt egy hajszálat sem. Ennek az iránynak betartásánál bizonyára a nemzetek sem jutnának egymással halálos ellenségeskedésbe, s az Egyház sem vesztene el hiveit. Így azonban a házasságba kevert felekezeti vilálongások által előkészítették az a szerencsétlen korszak, melyben nemzet nemzet ellen támad s létrejött a nemzetek örült vérengzése, melyért bizonyára valakinek és valaminek viselni kell a felelősséget ha már az egyszerű esetepaték elbirálásából sem hiányzik seho. nagyfontosságú ténymegállapítás. Már most látható a gyer

mel is, hogy itt a nemeztiségi vérkérdésen, a fajbiológiai fejelméleten fordul meg a kocka, melynek vallási jelentőségét s jelentőségének maglálását csodálatos képen ki hagyják tanításukból az Egyházak és így szabad utat engednek az emberi természet és tudomány zabolátlan szertelenségeinek. Talán még nem lenne késő ha az Egyházak e 12-dik órában látva vetnék egész erkölcsi súlyukat és az emberiség hajójának sorsát helyesebb irányba fordítanák, talán még kipótolhatnák korszakos mulasztásaikat. De akkor a házasságban a súlypontot nem a hitre, hanem a vértisztaságra kell helyeznie. Ezt pedig a kinyilatkoztatás világos utasításain kívül a természet is követeli, mert a házasság vegyítetlenségének kívánalma nem a hitre, hanem a vérrre vonatkozik, amint írva van: "Minden állat lelke az ő véreben van." A vérfertőzések s más kedvezőtlen vérkeveredések tilalmának indokolását is megadta az Ur mondván; hogy ebből zavarok u.n. thékél keletkeznek, mi a legmagyobb zűrzavarban csucsosodik ki a Krisztus által is megjövendőlt általános öldöklésben, melyből Isten különös közbenlépése nélkül egy ember sem menekülne ki. E tétel logikai magyarázata sem hiányos, mert a tökéletesebbnek kell uralkodnia a tökéletlenebb felett, az isteni résznél kell örködni az emberi felett, a szellemnek a hitnek az anyag felett, a különleges esetnek a törvény felett, azért a házasságban is a hitnek kell örködnie az anyag felett, nem pedig a testnek a lélek felett, amint, hogy az Ószövetségben de facto úgy is volt, hogy az isteni intézkedések vigyáztak a nép, a faj, a vér vegyítetlenségére és csak közvetve a hitre. Ezért az Újszövetségi házasságban sem lehet célja a házasságnak a hívek szaporítása, hanem mi volt eredetileg az ember szaporítása teremésben az Isten által elrendelt nemnek, fajnak, és törzsek szerint. A hívőt a szellemi házasságban a hitben, a nevelésben kell a hitre szülni, mint azt Krisztus Urunk nyomán az Egyház is tanítja mondván: "a testi, azaz természeti, érzéki embertől ismét csak természeti, érzéki s kívánságban élő ember születik az Isten lelkétől lelkien ki ember születik!" Tanítja pedig ezt az Egyház Krisztus szavai nyomán, ki világosan kijelenti, hogy szükség ujjonnan születnünk!

A hitélet terén egyébként sem jelentenek semmit a statisztikai számbeli kimutatásai, hanem a hitnek intenzitása, a tanítmány a törvény ismerete s az annak nyomába lépő s entségi állapot.

Az Ur tiszta igazságot hajlandó mindig megkegyelmezni millió gonosz-

Móz. III.
18.20.j.

Mát. 24.

Jan. 3.8.j.

Zsolt. 50.9.j.
Jan. 3.7.

Kol. 1.12.j.

M. I. 18.32. nak!

5/ És ha az Ószövetségben úgy állnak fel, hogy a házasság a hitre nézve vegyítetlen legyen, ennek még meg van a magyarázata, mert egyedül a zsidóság hordozta, mint rábizott kincsét, az egy igaz Isten eszméjét, míg a világ többi népei már mind pogányok, azaz több Isten hívők, bálványozók voltak s az ezzel kapcsolatos perverzításokba estek. De az Újszövetségben ez az eset már nem áll fenn, mert az összes keresztények bármily felekezetűek legyenek is, tehát ha katolikusok, protestánsok egy és ugyanazon Isten fogalmában egyesültek a hitvallásuk, a bálványozást mindenütt a tiszt

ták fel, sőt e tekintetben a protestánsok a katolikusokénál sokkal rigorózusabb álláspontot foglaltak el, eltávolítván templomukból minden szobrot, képet és orgonát, sőt tulbuzgóságukban még az Oltáriszentséget is, hogy tisztán az Ige szolgálatajára állíthassák be lelki életüket. Ami pedig a finom bálványozást illeti e tekintetben a katolikusok semmit sem vehetnek protestáns atyáinkfiainak szemére. Az Egyház Szentírásunk magyarázataiban azért következetesen nem is a katolikusokról hanem általában keresztényekről szól, mindenütt. Egy nemzet kebelén belül tehát így élére állítani a házasságban a felekezeti szempontot sem nem istenes, sem nem észszerű sem nem erkölcsnemesítő dolog. Ezért azt belőle a törvények szellemében feltétlenül ki kell küszöbölni, ennek semmi akadályja sincs, mivel a reverzális sem nem dogma, nem hitcikkely, sem nem Erkölcstani, hanem pusztán egy praktikussági rendszabály. Vallási vállongásokkal feldulni a fiatal házások lelki békéjét és nyugodt boldogságát megzavarni abba tulajdonképpen nem tartozó követelésekkel isteni törvénybe ütköző cselekedet, mi különösen az Egyházak részéről érthetetlen, mivel ép az Egyházaknak eminens kötelessége az isteni törvény idevonatkozó szakaszának sérthetetlenisége felett őrködni. Már az Összövetségben hozta Isten ezt a törvényt, az újból pedig nem változtatta meg, sőt megerősítette.

Befejezés.

Édes Gyermekek! Fejtegetéseimben igyekeztem Néked hiven bemutatni az Egyház tanítását a házasságról, hogy helyesen tudjad magad tájékozni főként a vegyes házasságból kifolyó helyzetekben, melynek magad is részese vagy. Főként azért tartottam szükségesnek behatóbban foglalkozni ezzel a kérdéssel, mert a reverzalissal olyan kuszált lelki viszonyok keletkeznek, melyekben sok ártatlan lélek egyensúlyát veszti s így ok nélkül zavarja fel családi boldogságát. Pedig az igazi keresztény nő, mint ezt igazoltam is, tulajdonképpen a vegyes házasságban fejtheti ki azokat a természetfölötti energiákat, melyekkel a Szentlélek Uristen bőkezűséggel felékesítette őt. Különösen a nőket szokta a reverzális kérdés közelebbről érinteni s öbennük hagy mélyebb nyomokat ez a reálet, mert a férfiak nem fogják fel oly tragikusan az ügyet. Ők könnyebben tultaszik magukat azon, mint a nők. Közvetlen közelségből látható, mily heroikus küzdelmet kellett egyik hittestvérednek lefolytatnia, hogy hasonló esetben családjának és saját lelkének épségét a sokféle aknamunka ellen kivédje. És a Jó Isten megjutalmazta kitartását és kötelesség teljesítését! Azért e példa is legyen a Te kis galamb szivednek arra nézve, hogy ha fiatalon szólított az Úr az új családi tűzhely alapításához, annak szentségét és sérthetetlenét minden ellenkezővel szemben férfias elszántsággal védeld. E küzdelemben legélesebb fegyvered szülői áncélod lelkiismeret, melyet tenhibádból semmi bűn